

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Nu ik groot ben

*Wethouders investeren
in kansen voor jongeren*

Colofon

Nu ik groot ben

Wethouders investeren in kansen voor jongeren

Een uitgave van het ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Den Haag, december 2019

Tekst

Ingrid Brons, Leiden

Ontwerp en opmaak

Things To Make And Do, Den Haag

Normaliseren, demedicaliseren, preventie en de eigen kracht van gezinnen versterken zijn belangrijke doelstellingen in de Jeugdwet. Een groeiende groep wethouders denkt actief over deze thema's na en kiest ervoor om te investeren in preventie en de positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) wil samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) deze wethouders helpen om te versnellen en heeft het initiatief genomen voor een bestuurlijk leernetwerk preventie jeugd. Jeugdwethouders kunnen hier hun kennis van en ervaringen met jeugdpreventie met elkaar delen en elkaar helpen om nieuwe stappen te zetten voor het gezond en veilig opgroeien van kinderen.

Voor vragen over deze publicatie kunt u contact opnemen met Marieke Koppenaal-de Lange, marieke.koppenaal@minvws.nl; voor vragen over het bestuurlijk leernetwerk preventie jeugd met Arnoud de Klijne, arnoud.de.klijne@rivm.nl

Inhoudsopgave

05

Voorwoord

Ernst van Koesveld

06

Interview

Thijs Kuipers

08

Interview

Songül Mutluer

10

Interview

Anjo Simonse

12

Interview

Marleen Damen

14

Interview

Michiel van Willigen

16

Interview

Liesbeth Vos

18

Interview

Jocko Rensen

20

Interview

Paula Jorritsma

22

Interview

Rik van der Linden

24

Interview

Hatte van der Woude

26

Interview

Bert Jongen

28

Interview

Cathalijne Dortmans

30

Interview

Martijn Hospers

32

Interview

Maureen Sluiter

34

Interview

Pieter Paans

36

Interview

Nadya Aboyaakoub

38

Interview

Gert Vos

40

Interview

Eelco Eerenberg

Voorwoord

Ernst van Koesveld,
DG Langdurige Zorg

Het vertrekpunt voor de juiste zorg op de juiste plek is de mogelijkheid van mensen om zo goed mogelijk te kunnen functioneren, in lichamelijk, psychisch en sociaal opzicht. Dat vertrekpunt echt serieus nemen betekent een verschuiving van focus op ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag, van medicalisering naar preventie, van denken in het aanbod naar denken in termen van behoeften van mensen. Dat geldt voor volwassenen en evenzeer voor kinderen en jongeren.

Door uit te gaan van de positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren, door meer te investeren in preventie, opvoed- en opgroeiondersteuning en een brede beoordeling van wat hun behoefte is, geven we meer kinderen en jongeren een goede start en voorkomen we dure zorg later in de keten.

Een groeiende groep wethouders denkt hier actief over na en kiest ervoor om te investeren in preventie voor de jeugd. In deze publicatie vindt u de verhalen van achttien wethouders uit het bestuurlijk leernetwerk preventie jeugd, dat VWS samen met de VNG in 2019 heeft georganiseerd.

Er zijn ten minste drie redenen om hun verhalen te lezen:

1. Preventie is maatwerk. De diversiteit van de voorbeelden waar de wethouders over vertellen laat zien hoe beleid kan aansluiten bij de lokale situatie en de behoefte van kinderen en gezinnen.
2. Inzet op meer preventie vereist een cultuur- en gedragsverandering. De persoonlijke betrokkenheid van deze wethouders is onmisbaar om echte verandering te realiseren binnen hun gemeente.
3. Succesvolle verandering vraagt om een passende strategie. De verhalen van de wethouders laten zien dat het gaat om samenwerking, vanuit een lerende houding en met de juiste timing.

Ik hoop dat deze verhalen u inspireren om werk te maken van jeugdpreventie, extra te investeren en ook uw kennis met anderen te delen. Zodat hulp terecht komt bij de kinderen die dit het meest nodig hebben en we alle kinderen en jongeren in Nederland die gezonde, veilige en kansrijke toekomst kunnen bieden.

Thijs Kuipers

Horst aan de Maas

De kosten van de leerzorgboerderij vallen in het niet bij de kosten die we anders hadden gemaakt.

Thijs Kuipers is geboren in Horst, een van de kleine kernen in de gemeente Horst aan de Maas. Op zijn 18^e “vluchtte hij er weg voor de kleinburgerlijkheid”, om er na wat omzwervingen weer met veel plezier terug te keren. Hij studeerde bestuurskunde en werkte bij defensie, de politie en andere veiligheidsorganisaties. Sinds 2018 is hij namens D66 wethouder in Horst aan de Maas, met jeugdzorg en onderwijs in zijn portefeuille. Een gouden combinatie, want “een solide basis begint met mensen de tools aanreiken zich te ontwikkelen”.

Horst aan de Maas is een landelijke gemeente, grootstedelijke problematiek komt er niet voor. De 16 kleine kernen zijn hechte gemeenschappen, met veel eigen kracht. Wethouder Thijs Kuipers ziet het als een uitdaging om die eigen kracht nog beter aan te boren. Zodat preventie echt van de grond kan komen. Het adagium van de gemeente is positieve gezondheid. “Ik wil het accent leggen op wat allemaal goed gaat.”

“Wij zien in onze gemeente een toenemende vraag van inwoners om ondersteuning”, zegt Thijs. “Onze inkoop van zorg is redelijk marktgericht. Dan ontstaan allerlei prikkels, want aanbod genereert ook vraag.” Met als gevolg dat de gezinscoaches van de gebiedsteams overspoeld worden en nauwelijks meer aan preventie toekomen. “Dan ben je als gemeente echt verkeerd bezig. We moeten juist die preventie beter aanzetten, samen met de partners om ons heen.” Daarom gaat de gemeente nu de boer op met ‘positieve gezondheid’. “We hebben dat begrip echt omarmd. Omdat we vooral het accent willen leggen op wat allemaal goed gaat. We noemen onze regio dan ook ‘de gezondste regio’.”

Honderden preventiemedewerkers

Het enthousiasme is groot. “We zien gezonde sportkantines ontstaan en samenwerkingen tussen scholen en sportverenigingen”, vertelt Thijs. “De sportclubs stimuleren we ook op een andere manier. Want daar komen allerlei problemen aan de oppervlakte. Dat uit zich bijvoorbeeld in kinderen die de training verstoren.” Met eenvoudige handvatten en cursussen wil Horst aan de Maas de trainers helpen met die kinderen om te gaan en het groepsproces op een juiste manier te begeleiden. “De trainers staan hier open voor. Het zijn door en door gemotiveerde mensen, maar ze hebben niet altijd de tools om adequaat te reageren. Die reiken wij nu aan. Zodat we straks zomaar honderden preventiemedewerkers hebben rondlopen!” En Thijs doet het niet alleen, zijn collega-wethouder sport en cultuur staat er ook achter. “Hij is echt een partner in jeugdpreventie.”

Zorgboerderij

Ook de samenwerking met onderwijs gaat goed in Horst aan de Maas. “We komen uit een situatie dat medewerkers op uitvoerend niveau casussen naar elkaar toeschoven om kosten te vermijden. Zoals een meisje met angstproblematiek dat al een jaar niet naar school ging. Is dat een verantwoordelijk van de school of van de zorg? Daarover hebben we op managementniveau afspraken gemaakt. Kinderen die uitvallen kunnen nu naar een leerzorgboerderij waar ze ‘s ochtends les krijgen en ‘s middags meehelpen, om hun zelfvertrouwen te versterken. Je ziet de kinderen opbloeien!” De gemeente en het onderwijs delen de kosten. De leerzorg-

boerderij is een pilot van 2 jaar, “maar we gaan zeker door, want het werkt gewoon. Bovendien vallen de kosten van deze oplossing in het niet bij de kosten die we anders hadden gemaakt.”

Verkokerde mechaniek

Minder tevreden is Thijs over de subsidierelatie met partners als de onderwijsbegeleidingsdienst, Halt, de bibliotheek, de welzijnsstichting. “Die organisaties benaderen we heel verkokerd, vanuit verschillende afdelingen en met allemaal losse contracten, gebaseerd op historie. En al die clubs zijn bezig met de eigen continuïteit, hoe goed ze alles ook bedoelen. Ondanks alle verhalen over samenwerking lukt het ons niet die verkokerde mechaniek te doorbreken.” Van collega-wethouders in het bestuurlijk leernetwerk kreeg hij het advies om het werk van al die organisaties als een geïntegreerd verhaal te beschrijven en vervolgens als één subsidieopdracht uit te zetten. “Dat vergt van ons een geïntegreerd preventiebeleid waarin we niet vanuit organisaties maar vanuit doelen en functies redeneren. En dat is precies wat we nu gaan doen.” Leuk detail: onderwijs is een belangrijke partner. “Het onderwijs wordt horendol van de organisaties die hun eigen aanbod de school induwen. Ze snakken naar een behoefte-georiënteerde benadering van al die experts. Want experts zijn het. Als ze elkaar nu ook nog als collega’s gaan zien, kunnen we preventie echt vormgeven.”

Tip voor collega-wethouders

“Vertrouw op de kennis en kunde van je medewerkers, maar durf ook door organisatiebelangen heen te walsen. Onze medewerkers zijn echt van hoog niveau. Ze weten beter dan ik wat nodig is en komen met oplossingen die effect sorteren. Maar het is aan mij om de traditionele dynamiek te doorbreken. Zodat we kunnen bouwen aan iets nieuws, dat beter werkt.”

“Ik ben opgegroeid in een oer-autochtoon gezin, dat al meerdere generaties in Horst is geworteld. Een warm gezin, maar wel een gezin met een uitdaging: mijn ouders kozen ervoor een aantal pleegkinderen bij ons te laten opgroeien. Dat heeft mij gevormd. Die warme start was voor mij heel vanzelfsprekend, maar dat is het niet voor iedereen. Het is een van de meest tekenende dingen uit mijn jeugd. En het was mijn persoonlijk motivatie om met hart en ziel voor deze portefeuille te kiezen.”

Songül Mutluer

Zaanstad

**Als we de vicieuze cirkel écht willen doorbreken,
moeten we veel meer inzet plegen aan de voorkant.**

Songül Mutluer studeerde rechten in Amsterdam. Ze werkte als aanbestedingsjurist en was onderzoeker en docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Van 2006 tot 2018 was ze fractievoorzitter en gemeenteraadslid in Zaanstad. Sinds 2018 is ze er namens de PvdA wethouder wonen, jeugd(zorg), ouderenbeleid en minimabeleid. Als wethouder kan Songül de ervaringen uit haar eigen jeugd goed gebruiken. “Het is belangrijk stress weg te nemen om perspectief aan kinderen te kunnen bieden.”

Songül Mutluer groeide op in Poelenburg in Zaanstad. Een kwetsbare wijk, waar een grote opgave ligt. Maar ook een wijk waar de gemeente met preventie veel kan betekenen. Songül maakt zich er graag hard voor. Door aan de voorkant te investeren en te denken vanuit de situatie van het kind. En vooral ook door samenwerking tussen partners te bevorderen: “Geld mag niet leidend zijn.”

Songül vindt het heel nuttig dat ze met 18 wethouders uit kleinere en grote gemeenten in een bestuurlijk leernetwerk ervaringen uitwisselt. “En wat zo opvallend is: we werken allemaal anders. Elke gemeente is uniek in de manier waarop ze invulling geeft aan jeugdhulp en preventie. Nu is het de kunst om alle kennis en ervaring nog beter te delen om de eigen jeugdhulp beter te kunnen maken. In het leernetwerk doen we dat.” Ze legt uit waarom ze preventie zo belangrijk vindt. “Voorkomen is altijd beter dan genezen en we willen ‘onze’ kinderen zo zorgeloos mogelijk laten opgroeien. We zien dat problemen vaak van generatie op generatie overgaan. Als we de vicieuze cirkel écht willen doorbreken, moeten we veel meer inzet plegen aan de voorkant.”

Struikelblok

De opbrengst van preventie is echter niet altijd in geld uit te drukken. Dat is een struikelblok waar niet alleen Songül tegenaan loopt. “Geld mag niet leidend zijn, maar wordt dat wel vaak gemaakt. Dat vind ik zorgelijk. Ik wil preventie namelijk niet in geld uitdrukken, maar in jeugd, in mensen en duurzame oplossingen.” Transformeren kost ook gewoon tijd. “We zijn bijna 5 jaar bezig en hebben immens veel geleerd en we leren nog steeds. Het is jammer dat de bezuinigingen ons op dit moment belemmeren om nog meer en nog sneller te investeren aan de voorkant.” Ze heeft het gevoel dat Zaanstad in een overgangperiode zit. “De basis ligt er, nu is het tijd om een stap verder te gaan, een verbeter slag te maken. Dat kan met preventie.”

Preventief aanbod

Als wethouder focust Songül steeds meer op voorkomen dat jongeren in problemen raken en bij jeugdzorg terecht komen. “We werken hard aan het opzetten van goed preventief aanbod: dit varieert van Scheiden zonder Schade, Kansrijke Start en Nu Niet Zwanger tot JOGG. Onze aanpak begint eigenlijk al bij min 9 maanden.” Ze benadrukt dat de gemeente dit niet alleen kan. “We hebben partners nodig zoals de GGD, het Centrum Jong, de lokale jeugd- en wijkteams, de politie, de reclassering.” Zelf is ze nu – samen met de burgemeester van Volendam – trekker van het regionale programma Allen voor één. In totaal doen 15 partners en

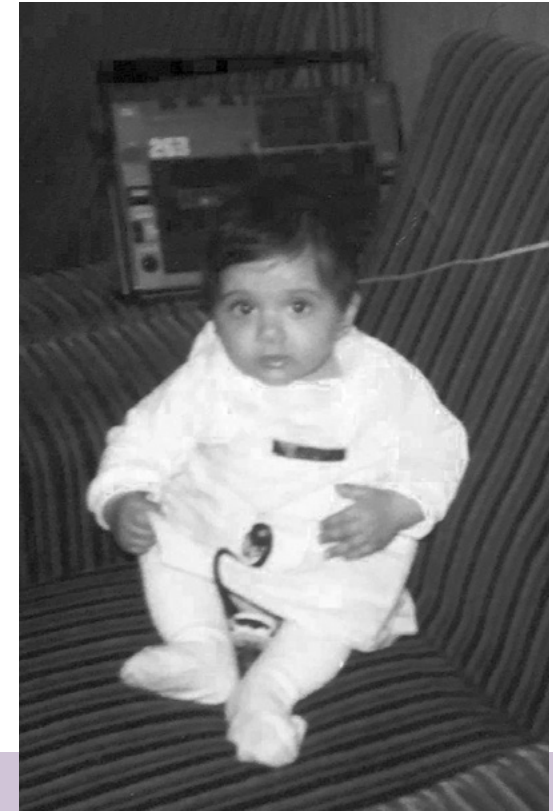
8 gemeenten mee. “We willen de domeinen zorg en veiligheid onderbrengen in één netwerk, met een heldere gedeelde visie en korte lijnen op elk niveau. Dit betekent een nieuwe werkwijze, een nieuwe vanzelfsprekendheid om te redeneren vanuit de behoeften van onze inwoners en kinderen.” Trots is Songül op de Jeugdtafel van Zaanstad. “Dat is een overleg met zorgaanbieders, de jeugdteams en de gemeente waar we complexe casussen bespreken. Maar altijd vanuit het oogpunt van het kind. Vroeger zag je wel dat jeugdteams met zorgaanbieders moesten onderhandelen, of het kind dure of minder dure zorg moest krijgen. De Jeugdtafel kijkt naar de situatie van het kind. Wat is er écht nodig. En vervolgens organiseren ze dat.”

Businesscase

Met haar pleidooi voor preventie wil Songül overigens niet zeggen dat alles altijd te voorkomen is. “Er kunnen dingen gebeuren in een mensenleven, dan moet je er zijn als overheid.” Tegelijkertijd benadrukt ze dat de ongrijpbaarheid van de effecten van preventie nooit een reden mag zijn om er niet in te investeren. “Neem het programma Kansrijke Start. Hoe kan ik aantonen dat er dankzij ons ingrijpen nu, over 10 jaar geen kind uit huis wordt geplaatst? Probeer daar maar eens een businesscase van te maken.” Toch is ze ervan overtuigd dat het werkt. “Ik hoop op een landelijke beweging naar meer investeren in de voorkant en in samenwerking. Dan gaan we daar over een aantal jaren de winst van zien.”

Tip voor collega-wethouders

“Verzamel de juiste mensen om je heen, mensen met een intrinsieke motivatie om het goede te doen voor het kind. En ga als de sodemieter met collega-wethouders om tafel en investeer in veelbelovende projecten. Dat vraagt om lef, moed en een beetje ondeugend zijn. Doe het!”

“Ik kom uit een onwijs leuk gezin, liefdevol, warm en met heel veel kinderen: 6 meiden en 1 jongen. Maar we hadden het niet breed. Dat leverde stress op en daardoorheen speelde de multiculturaliteit. Ik heb in mijn jeugd hard geknokt, maar gelukkig genoeg kansen gekregen. En als je bedenkt dat mijn moeder analfabeet is en mijn vader alleen zijn basisschool heeft afgemaakt, is het toch wel heel mooi dat al hun kinderen gestudeerd hebben en goed terecht zijn gekomen.”

Anjo Simonse

Noordoostpolder

“Je kunt beter een hulpverlener ín huis plaatsen dan een kind uit huis.”

Anjo Simonse is in 1972 geboren in Swifterbant, een van de eerste dorpjes in Flevoland. Na zijn studie aan de CAH Vilentum Dronten (tegenwoordig Aeres Hogeschool) werkte hij als account- en relatiemanager bij 2 automatiseringsbedrijven. Tot hij in 2016 een rigoureuze stap nam: hij woog 100 kilo, had al 25 jaar niet gesport en besloot een sponsormarathon te gaan lopen in Oeganda voor de kinderen daar. Sindsdien zet hij zich in voor een betere wereld. Als wethouder namens de ChristenUnie in Noordoostpolder heeft de pleegzorg in Nederland zijn speciale aandacht. Anjo en zijn vrouw brengen 3 eigen kinderen en 3 pleegkinderen groot.

In de gemeente Noordoostpolder zijn veel dingen goed geregeld, aldus wethouder Anjo Simonse. Maar hij wil ervoor waken dat de systeemwereld de overhand krijgt. Daarom stimuleert hij mensen vanuit hun hart te handelen. Zelf geeft hij het goede voorbeeld. Hij is dichtbij en benaderbaar en neemt de tijd als dat nodig is. “Medewerkers kunnen altijd binnenlopen als ze ergens mee zitten.”

Zijn we verstrikt geraakt in onze eigen systemen? Het is een vraag die Anjo vaak stelt. “Ik vind het belangrijk dat we uitgaan van de vraag van de klant en niet van ons systeem. Gemeenten hebben hun systemen ontwikkeld – voor dit probleem deze oplossing – maar de werkelijkheid is vaak anders. En soms is er iets aan de hand dat geen naam heeft. Dan zijn ouders en kinderen in nood en moet iemand ernaartoe.” Hij stimuleert zijn medewerkers om zo te durven denken. “Ik wil ze het vertrouwen geven dat ik borg voor ze sta als ze vanuit hun hart handelen. Oók als dat betekent dat ze buiten het systeem gaan. Dat is best een aardverschuiving, daar moeten ze aan wennen.”

Onorthodoxe oplossingen

Natuurlijk begrijpt Anjo dat de gemeentelijke wereld systematisch in elkaar zit. “Voor veel dingen – vergunningen, paspoorten – is dat allemaal prima. Maar mensen passen vaak niet in een systeem. Dus kijk naar de vraag van de klant en durf ook passend te organiseren.” Het zou tot onorthodoxe oplossingen kunnen leiden. “Stel dat in een gezin altijd ruzie is en een extra kamertje op zolder uitkomst kan bieden. Maar daar is een dakkapel voor nodig en dat kunnen de ouders niet betalen. Kunnen wij dan niet beter die kosten op ons nemen in plaats van al die dure zorg?” Uithuisplaatsingen van kinderen wil hij voorkomen. “Ik vind dat we alles moeten doen om te zorgen dat een kind thuis kan blijven. Je kunt beter een hulpverlener in huis plaatsen dan een kind uit huis. Of haal papa of mama een tijdje uit huis. Een kind is het meest kwetsbaar.”

Extra gewicht

Ook eigenaarschap is belangrijk. Anjo: “In principe heeft het gezin zelf de regie, maar wanneer dat niet lukt krijgt het gezin tijdelijk ondersteuning van een regisseur. De praktijk is weerbarstig. Vaak zijn er veel professionals bij een gezin betrokken en is het weleens de vraag wie zich eigenaar van de situatie durft te noemen. Zorgaanbieders zijn soms huiverig om door te pakken, maar ik denk dat mensen er diep in hun hart dankbaar voor zullen zijn.” Anjo’s bestuursstijl is dichtbij en benaderbaar. “Medewerkers kunnen altijd binnenlopen als ze ergens mee zitten. Verder probeer ik altijd aanwezig te zijn op bijeenkomsten van externe organisaties.

Zelf organiseren we ook bijeenkomsten. En ik blijf mijn boodschap steeds herhalen: zorgverleners moeten het belang van het kind centraal stellen. Als de wethouder het zegt, geeft dat toch extra gewicht.”

Jongerenwerk

Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd vindt Anjo van onschatbare waarde. “We zitten in dezelfde positie van bezuinigingen en tekorten, we doen het eigenlijk nooit goed. Dan is het fijn om even stoom te kunnen afblazen bij elkaar, zonder op je woorden te moeten letten. Dat kan echt nergens anders op die manier. We moedigen elkaar aan om in onze bestuurlijke kracht te gaan staan en niet voor verantwoordelijkheden weg te lopen.” Zelf wil Anjo graag meer investeren in het preventief jongerenwerk. “Ik denk dat je daar moet zijn waar de jongeren zijn. Maar ik voelde ook weerstand. Dankzij het leernetwerk heb ik toch doorgepakt en gaan we het nu echt doen: outreachend jongerenwerk, dat verbindingen legt met jongeren en thuis.”

Tip voor collega-wethouders

“Alle wethouders jeugd in Nederland zouden deel moeten uitmaken van een leernetwerk, om het vol te houden. Het is zo mooi hoe je elkaar kunt bemoedigen. Ik hoop dat wij elkaar straks 2 keer per jaar blijven zien. Zodat we onze accu’s weer even kunnen opladen en onze ervaringen kunnen delen.”

“Ik ben de oudste van een gezin met 6 jongens. Toen ik het huis al uit was, kwam er nog een nakomertje, een meisje. Onze ouders hebben ons een warme en positieve opvoeding gegeven. We konden altijd rekenen op hun onvoorwaardelijke liefde en steun. Ze waren loyaal en royaal. Voor iets positiefs was altijd ruimte. En ze stonden altijd klaar voor anderen en voor de maatschappij. Dat heb ik echt meegekregen en hoop ik ook door te geven.”

Marleen Damen

Leiden

***Durf vragen te stellen en blijf dat hardnekkig doen,
in het belang van de kinderen in de stad.***

Marleen Damen groeide op in Oss, totdat ze – voor haar vaders werk – naar Vaals verhuisde. Daar bracht ze haar middelbareschooltijd door. Op haar 18^e ging ze in Leiden politicologie studeren. Ze bleef in Leiden wonen en is er sinds 2014 wethouder namens de PvdA. Eerst van werk en inkomen, wijken en financiën, nu van gezondheid, jeugdzorg en wijken. Haar drijfveer is inclusie: er moet voor iedereen een plekje zijn, ook voor mensen die niet aan de norm voldoen.

Leiden gelooft in gelijke kansen en wil een sterke sociale basis bieden. Van het welzijnswerk vraagt dat andere dingen dan ze gewend zijn te doen en vooral meer samenwerken. Daar heeft Marleen Damen de afgelopen anderhalf jaar hard aan gewerkt. Preventie is een belangrijk onderdeel. “Ik zeg tegen de raad dat het tijd kost, maar dat we uiteindelijk op duurdere zorg kunnen besparen.”

“Leiden heeft altijd al een stevig peuterspeelzaalnetwerk gehad”, vertelt Marleen. “We stimuleren dat alle kinderen daar op jonge leeftijd naartoe gaan.” Al sinds het begin van de transitie zet Leiden in op ‘er zo jong mogelijk bij zijn’. “We doen veel aan vroeg- en voorschoolse educatie en hebben toegankelijke CJG’s en jeugd- en gezinsteams. Maar er is meer nodig. Ik zie een enorme groei in de individuele jeugdhulp. Dat kan niet alleen aan de kinderen en de ouders liggen. We hebben gewoon niet de omgeving gecreëerd – op school, op de sportclub, in de wijk – waar kinderen tot bloei kunnen komen.”

Organisatiekracht

Hoe creëer je de juiste omgeving? “Door kinderen op jonge leeftijd al kennis te laten maken met sporten, gezondheid en cultuur bijvoorbeeld”, zegt Marleen. “Er is ontzettend veel aanbod in Leiden. En voor kinderen die het thuis minder goed hebben, zijn er allerlei regelingen.” Maar geld is niet altijd het probleem. “Soms ontbreekt het gezinnen gewoon aan organisatiekracht. Daarom willen we sport en cultuur naar de wijken toebrengen. Kinderen kunnen dan direct uit school activiteiten doen. Vanuit de armoedebudgetten koppelen we hier ook huiswerkbegeleiding aan. Zo geven we kinderen perspectief.”

Verkeerde pad

Ook zoekt de gemeente samenwerking met de universiteit. Marleen: “Samen met de universiteit bereidden we nu de PITT-aanpak voor. PITT is ontwikkeld in Amsterdam. Het is een aanpak rondom veelplegers. Kinderen of broertjes en zusjes van veelplegers hebben grote kans ook het verkeerde pad op te gaan. PITT interenieert om dat te voorkomen.” Ook zet Leiden sterk in op onderwijskansenbeleid. Hoewel Marleen daar ook een hiaat ziet. “Onderwijskansenbeleid is van oudsher gericht op jeugd met een lage sociaal-economische status. Maar op het gebied van hoogbegaafdheid hebben we nog veel te leren en ontwikkelen.”

Collectieve hulp

Marleen droomt van een stad waar ruimte is voor ieder kind, ruimte voor verschil binnen de school, het gezin, de sportclub en in de wijk. “Zodat kinderen minder individuele hulp nodig hebben, omdat we minder problematiseren. Dat vraagt om verandering, bij scholen, maar ook breder, van huisartsen bijvoorbeeld. Zij verwijzen nu nog veel door naar de jeugd-ggz. Terwijl regio’s die werken met praktijkondersteuners die eerst het gesprek aangaan goede resultaten boeken. Verder geloof ik heel erg in opvoedondersteuning.” Om dit te bereiken is tijd nodig. “Scandinavische landen zeggen 10 jaar, met na 5 jaar de eerste resultaten. Ik hoop dat ons die tijd ook gegund is. Zodat we uiteindelijk op duurdere hulp kunnen besparen. Dat zeg ik ook tegen de raad.”

Koersvast

Van een wethouder vraagt het koersvast te zijn. “Je moet stevige afspraken met je (zorg)partners willen maken”, aldus Marleen. “Er is maar één partij die zowel over onderwijskansenbeleid, over jeugdzorg, jeugdhulp, voor- en voorschoolse educatie en armoedebeleid gaat en dat is de gemeente. Wij moeten dus de regie pakken! En vragen durven stellen en dat ook hardnekkig blijven doen, in het belang van de kinderen in de stad.” Uit het bestuurlijk netwerk haalt ze veel steun. “Je doet dit toch wel in je uppie. Het lastigste is de visie vertalen in een concrete route, er zijn zoveel partijen. Het is fijn om dat met andere wethouders jeugd te bespreken.”

Tip voor collega-wethouders

“Zoek je collega’s in de regio op. In de Leidse regio kopen 13 gemeenten als Holland Rijnland samen jeugdhulp in. Eerst waren de overleggen vrij saai. Ze gingen te weinig over de inhoud en te veel over geld. En dan vergeet je soms waar je het eigenlijk voor doet. Nu heeft elk overleg een thema en huren we sprekers in. Dat is echt een verademing. Want we willen allemaal het beste voor de kinderen in onze stad of ons dorp. Dáár moet je het over hebben.”

“Ik kom uit een rood-katholiek nest, de politiek is er met de paplepel ingegoten! De herinneringen aan mijn jeugd zijn heel goed, ik had liefdevolle ouders. Mijn oudere zus heeft een verstandelijke beperking, dat heeft mij wel enorm gevormd. Ik was de jongste, maar toch ook niet. Mijn zus had veel zorg nodig, ik was al snel zelfstandig. De positieve keerzijde was dat ik lekker mijn gang kon gaan. Die ruimte en dat vertrouwen kreeg ik ook.”

Michiel van Willigen

Zwolle

Ik vind het opvallend dat mensen in het sociaal domein altijd zo snel resultaat willen zien.

Michiel van Willigen groeide op in Krimpenerwaard. Op zijn 17^e ging hij landinrichting en cultuurtechniek studeren in Wageningen, met watermanagement als specialisatie. Na zijn studie vestigde hij zich in Zwolle en was hij beleidsadviseur bij verschillende waterschappen. Naast preventie gaat duurzaamheid hem aan het hart. Hij is dan ook een van de initiatiefnemers van autodelenzwolle.nl. Sinds 2009 is hij namens de ChristenUnie lid van de gemeenteraad van Zwolle. In 2017 werd hij er wethouder.

Zwolle bezit van oudsher een stevige sociale structuur. Met 61% heeft de stad het hoogste percentage vrijwilligers van Nederland. Niet zo verbazend dus dat er ook veel aandacht voor preventie is. Dat preventie meerwaarde heeft, vindt het hele college. Wethouder Michiel van Willigen wil die meerwaarde aantoonbaar maken. Door te evalueren en te toetsen. En door projecten de kans te geven zich te bewijzen op de lange termijn.

“Ik vind het heel belangrijk dat mensen er gewoon mogen zijn”, zegt Michiel. “Ook als je niet gemiddeld of mainstream bent. Dat mag geen nadeel zijn.” Het maakt preventie in zijn ogen heel belangrijk. Zeker nu de ‘bedreigingen’ toenemen. Denk aan de druk van social media, armoede, drugs. Dan helpt het om jongeren weerbaarder te maken. “Op de omgeving kunnen we doorgaans weinig invloed uitoefenen, maar we kunnen wel zorgen dat er iemand in de buurt is om te helpen als er problemen zijn. Bijvoorbeeld als de thuissituatie moeilijk is, omdat ouders net gescheiden zijn. Die hulp moet dichtbij en laagdrempelig zijn. Ik vind dat een gemeente daar een rol in heeft.” Het begint met bewustwording: dat jongeren onder grote sociale druk staan. “Ik zie steeds vaker dat verenigingen en professionele organisaties daarop inspelen. Zo zijn er bijvoorbeeld steeds meer sportverenigingen die de wijk ingaan.”

Normale omgeving

In Zwolle lopen nu zo'n 30 preventieprojecten. Waarvan een aantal zeer succesvol is. “Zoals ‘THINK op school’, een lesmethode om de weerbaarheid te vergroten. Laatst ben ik met Paul Blokhuis en Arie Slob bij zo'n les aanwezig geweest. Het is heel mooi om met eigen ogen te zien hoe jongeren onder leiding van een goed geoefende leerkracht het gesprek aangaan over onderwerpen als pesten of seksuele intimidatie.” Het Deltion jongerenteam is een ander voorbeeld. “Het Deltion College is een grote regionale mbo-school. Zij zetten bewust in op begeleiding van jongeren op school. Met orthopedagogen op school die gesprekken met jongeren voeren.” Voor Michiel is het vanzelfsprekend dat die begeleiding op school plaatsvindt. “Preventie en lichte zorg moet je zoveel mogelijk in de normale omgeving van jongeren oppakken, want daar vinden de problemen plaats. En school is zo'n normale omgeving.”

Toetsen en evalueren

Uit de laatste evaluatie blijkt dat het Deltion jongerenteam het aantal zware jeugdtrajecten heeft doen afnemen. “Het scheelt maar liefst 33 trajecten, dat is ontzettend mooi! Maar: het duurt wel even voor je dit resultaat hebt. Ik vind het opvallend dat mensen in het sociaal domein altijd zo snel resultaat willen zien. Ze verwachten dat een project binnen 2

jaar resultaat heeft. In mijn werk als watermanager was het heel gewoon om 20 of 30 jaar voor een project uit te trekken. Sociale vraagstukken zijn toch minstens zo complex als de natuur?” Die kijk op de lange termijn neemt Michiel mee naar het sociaal domein. “En natuurlijk laat ik de projecten tijdens de looptijd toetsen en evalueren. Is de trend positief? Dan gaan we door. En waar nodig sturen we een beetje bij. Maar projecten die op de langere duur alleen maar geld blijven kosten, stoppen we. Dat moet je ook durven.”

Passie

Uit het bestuurlijk leernetwerk neemt Michiel vooral de passie mee. “Het zijn allemaal slimme mensen met hart voor preventie. Als je de cijfers van de jeugdzorg ziet, zakt de moed je weleens in de schoenen. Dan is het fijn om met elkaar een visie op de waarde van preventie te delen. Want preventie staat niet vaak voorop, terwijl het zo belangrijk is! Ruim 80% van de mensen in de jeugdzorg werkt in de curatieve hoek, slechts 10 tot 20% doet welzijnswerk. Ik raak geïnspireerd door mensen die juist dat opbouwwerk belangrijk vinden. Maar het vergt een langetermijnvisie. Ik hoop dat ook bij VWS de wil blijft bestaan om dat te onderkennen.”

Tip voor collega-wethouders

“Kwantificeer de opbrengst van preventie en laat je niet onder druk zetten door kwartaalcijfers en bezuinigingen. Overtuig je collega's dat het zonder preventie nog veel erger wordt. Want hoe meer we de jeugdzorg professionaliseren, hoe meer we de vraag juist versterken, in plaats van deze te voorkomen.”

“Ik kom uit een gezin met 3 kinderen. Mijn vader was gemeentesecretaris, mijn moeder werkte in het onderwijs. Mijn ouders hebben zich vroeger soms zorgen gemaakt of ik niet buiten de boot zou vallen. Ik ben namelijk geboren met een schisis. Maar ik heb er gelukkig nooit last van gehad. Ik ging naar een reformatische school, een prettige, beschermde omgeving. Daar leerde ik dat je niet mainstream hoeft te zijn. Dat heeft me weerbaar gemaakt. Als wethouder zet ik me ervoor in om de weerbaarheid van jongeren te vergroten.”

Liesbeth Vos

Oldebroek

Laten we gewoon over problemen praten en niet direct een diagnose op een kind plakken.

Oldebroek is echt haar gemeente, Liesbeth Vos woont er al jaren. Ze gaat er als wethouder namens de ChristenUnie dan ook met hart en ziel voor. Inmiddels zit ze in haar tweede periode met sociaal domein in haar portefeuille. Daarvoor was ze 2 jaar raadslid in Oldebroek en werkte ze jaren bij de sociale werkvoorziening IMpact, als hoofd P&O en hoofd detachering. Ze is een praktisch en pragmatisch wethouder, met veel oog voor preventie, die onorthodoxe oplossingen niet schuwt.

In Oldebroek wonen veel doeners en minder praters. Niet zo verwonderlijk dus dat wethouder Liesbeth Vos de inwoners van Oldebroek wil overhalen 'er gewoon over te praten'. Via de 'Wij durven te delen'-campagne bijvoorbeeld, of met de medewerkers van het CJG die laagdrempelig aanwezig zijn op elke school. Het zijn de dingen die háár gemeente nodig heeft. Want dat kan voor elke gemeente anders zijn.

"Opvoeden is een moeilijk proces", zegt Liesbeth. "Je leert het nergens en moet het gewoon maar kunnen. Gelukkig gaan een heleboel dingen vanzelf. Maar als mensen toch ergens tegenaan lopen, zijn ze huiverig om erover te praten. Daarom zijn we hier op de Noord-Veluwe de 'Wij durven te delen'-campagne gestart. Het doel is kleine opvoedingsvragen meer bespreekbaar te maken tussen inwoners en zo grotere problemen te voorkomen." Oldebroek is een echte plattelandsgemeente, met veel doeners en minder praters. "Misschien dat 'praten' daarom zo'n issue bij ons is."

Luister jij wel?

Naast 'Wij durven te delen' was er 2 jaar geleden de campagne 'Luister jij wel?'. "We hadden hier een relatief groot aantal suïcides, vooral jongelui tussen 18 en 23 jaar", vertelt Liesbeth. "Dan vraag je je natuurlijk af of we wel voldoende naar hun noden luisteren. Met deze campagne wilden we de nadruk leggen op de signaalfunctie van ons allemaal. Als iemand zegt dat het goed met hem gaat, straalt hij dat dan ook non-verbaal uit? Durf je daarnaar te vragen?" Ook investeert de gemeente in laagdrempelige toegang tot jeugdhulp. "We hebben nu een medewerker van het CJG op elke school. Ouders, kinderen en onderwijzers kunnen gemakkelijk vragen stellen. En als er meer aan de hand is, kan er snel opgeschaald worden naar een multidisciplinair overleg."

Volwassenen van straks

Liesbeth vergelijkt de bereikbaarheid van het CJG met die van de huisarts. "Mensen kennen de CJG-professional van school. Ze hebben niet het gevoel dat ze naar een speciaal persoon toe hoeven. Zo proberen we het oplossen van problemen meer naar de voorkant te brengen. Laten we er gewoon over praten en niet direct een diagnose op een kind plakken. Ik zou graag een pilot met een diagnosevrije school aangaan. Het gaat om het gedrag binnen de context!" Daarnaast werkt Oldebroek steeds meer samen met de sport- en muziekverenigingen en zet de gemeente in op de participatie van inwoners met een minimuminkomen. "Want iedereen hoort erbij en moet kunnen meedoen."

Druk verkeerspunt

Als wethouder moet je praktisch en pragmatisch zijn, vindt Liesbeth. Preventie is daar een vanzelfsprekend onderdeel van. En dan is het wel eens lastig dat de effecten van preventie zo moeilijk meetbaar zijn. Ze vergelijkt het met een druk verkeerspunt waar veel ongelukken gebeuren. Totdat de gemeente er een stoplicht neerzet. "Hoewel het heel aannemelijk is, weet je natuurlijk nooit zeker of het door het stoplicht komt." Bovendien is Oldebroek een 'tekortgemeente'. "Ik heb een budget van € 4 miljoen, maar op dit moment is het nodig dat ik € 7 miljoen uitgeef. Ik neem de raad daarin mee van begin tot eind. We hebben een mooie kwartaalrapportage ontwikkeld, die niet alleen 'telt', maar juist ook 'vertelt'. Zo krijgen de raadsleden een beter beeld."

Cadeautje

Liesbeth benadrukt dat ze niet aan alle knoppen kan draaien. "Ik ben wethouder van het hele sociaal domein, onderwijs en economie. Maar over de inhoud van het onderwijs ga ik niet. Passend onderwijs kan ik wel begeleiden. Er gebeuren echter dingen in het onderwijs die echt niet kunnen." Dan zijn soms onorthodoxe oplossingen nodig. "Wanneer een kind in februari een indicatie voor speciaal onderwijs krijgt en er in oktober nog steeds geen plek is, ga ik daar het gesprek over aan. Maar ik heb dit nu ook aangekaart bij de kinderombudsman. Want als speciaal onderwijs de beste plek is voor een kind, moeten we ook zorgen dat het kind daar komt." Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd ervaart ze als een cadeautje. "Op de vrijdag probeer ik er vooral te zijn voor mijn kleinkinderen en daarom is het soms moeilijk om erbij te zijn. Maar ik ga altijd, omdat ik weet dat ik de kinderen van Oldebroek er verder mee kan helpen."

Tip voor collega-wethouder

"Begin met je gemeente goed te leren kennen. Oldebroek heeft bijvoorbeeld relatief veel inwoners met een lage sociaaleconomische standaard. Als je dat in kaart hebt, weet je wat je met preventie moet doen."

"Ik ben de middelste van 3 kinderen en groeide op in een gezin met een thuiswerkende moeder en een vader die buitenshuis werkte. Ik herken het 'middelstekindsyndroom' in mijn jeugd: ik kreeg, voor mijn gevoel, minder aandacht dan de oudste en de jongste. Daardoor heb ik al snel mijn eigen gang leren gaan, maar ik heb die aandacht wel gemist. Dan merk je hoe gevoelig opvoeden is. Zelf heb ik ook 3 kinderen. Dat gevoel van aandachttekort heb ik bij mijn tweede echt proberen te voorkomen."

Jocko Rensen

Montfoort

*Er mág wat gebeuren in je leven,
daar kun je sterker uitkomen.*

“Je kunt van 2 scholen gestuurd worden en toch wethouder worden.” Jocko Rensen is het levende bewijs. Hij is geboren in Brummen, maar groeide op in Westerholte bij Zwolle. Op zijn 17^e koos hij voor de sociale academie en het jeugd- en jongerenwerk. Dat was bepalend voor zijn toekomst. Hij werkte als coach en community- en projectmanager. In Houten was hij 8 jaar gemeenteraadslid en van 2014 tot 2018 wethouder. Nu is hij namens Progressief Akkoord wethouder in Montfoort met jeugd in zijn portefeuille.

De ‘vloggende wethouder’, aandachtig, met een luisterend oor en altijd op zoek naar antwoorden op vragen, zodat hij zichzelf kan blijven ontwikkelen. Dat is Jocko Rensen in een notendop. In Montfoort bouwt hij aan nabijheid, toegankelijkheid en vertrouwen. Om samen met de inwoners en de professionals de juiste hulp en preventie vorm te geven. “Ik ben de Haarlemmerolie.”

“In mijn visie op jeugdwerk en preventie komen absoluut dingen uit mijn eigen jeugd terug”, vertelt Jocko. “Het belang van ‘nabijheid’ bijvoorbeeld. Maar ook de vraagtekens die ik heb bij de doorgeslagen maakbaarheid die de huidige samenleving kenmerkt. Er mag wat gebeuren in je leven, daar kun je sterker uitkomen. Dingen gaan zoals ze gaan. Ieder heeft zijn eigen pad – of beter expeditie – en dat vormt je. Mijn jeugd heeft mij gemaakt tot wie ik ben. Verder ben ik een echte sociaaldemocraat en vind ik het dus belangrijk dat mensen verantwoordelijkheid nemen.”

Nabije gemeente

Sinds de decentralisatie is de gemeente als overheid het dichtstbij, stelt Jocko. “Dat kun je invullen met een sterk verenigingsleven, met signaleringskracht en ondersteuning. En vooral door er gewoon te zijn.” Maar anders dan vroeger, zijn familiale banden vaker ver weg. “En dat legt een enorme claim op zorg. Ik zie het aan mijn eigen ouders. Zij verhuisden van Brummen naar Westerholte en de hele steunstructuur was weg.” Montfoort wil een ‘nabije gemeente’ zijn. Een gemeente die samen met haar inwoners aan preventie werkt. Dat vraagt tijd, visie, respect en – letterlijk – toegankelijkheid. “Je merkt dat het vertrouwen in de overheid laag is. Daarom zetten wij nu sterk in op persoonlijk contact en ontmoeting.” Het Huis van Montfoort is een goed voorbeeld. Daar zijn de GGD, het consultatiebureau, het jeugdteam, de gemeente, de politie en welzijnsorganisaties aanwezig op één fysieke plek.

Omgekeerde verordening

Wat nabijheid precies inhoudt, heeft Montfoort op 1 A4'tje staan. Samen met de 5 opgaves die erbij horen. Zoals toegankelijkheid organiseren, door aanwezig en zichtbaar te zijn, persoonlijke ontmoeting mogelijk maken, informatie verschaffen, formeel en informeel, en natuurlijk burgerkracht waarderen, door initiatieven te stimuleren en te ondersteunen. Maar het belangrijkste vindt Jocko de dialoog “We willen niet over bewoners praten, maar mét. En dat begint met het uitspreken van waardering. Daarmee geef je tegelijkertijd je eigen kwetsbaarheid aan, want een gemeente is eigenlijk niets zonder haar bewoners.” Dit denken vanuit de inwoners leidt in Montfoort tot inspirerende projecten. Zoals de

‘omgekeerde verordening’. Daarin zijn alle gemeentelijke regelingen voor jeugdhulp, Wmo, Participatiewet en wonen voor bewoners toegankelijk gemaakt. “Het begint met leesbaar opschrijven.”

Invoegen en toevoegen

Montfoort zet de luiken open, aldus Jocko. “Als wethouder betekent het dat je veel aanwezig bent, luistert en aandacht hebt. Je moet ‘invoegen’ in de samenleving. Dat geldt zeker voor mij, want ik ben een wethouder van buiten. Wat overigens een bewuste keuze was, bedoeld om de bestaande cultuur te doorbreken. Eenmaal ingevoegd, kun je gaan toevoegen.” Waarbij Jocko zich nadrukkelijk een ‘voorbijganger’ noemt. “Het gaat niet om mij. Ik bouw een systeem met de mensen die er zijn, de professionals, de vaders, de moeders. Ik ben de Haarlemmerolie, met waardering en vertrouwen als sleutelbegrippen.” Het bestuurlijk leernetwerk voedt hem enorm. “Ik wil graag in een lerende cyclus blijven. Het inrichten van een lokale situatie is maatwerk, daar is geen blauwdruk voor. Maar het is heel mooi om daar met collega’s uit het hele land over te kunnen sparren.”

Tip voor collega-wethouders

“In het bestuurlijk leernetwerk maakten we een soort mindmap: wat is de essentie en wie heeft er allemaal mee te maken. Daar begint preventie mee. En ben je eenmaal op weg, blijf dan trouw aan je eigen idealen. Waar geloof jij in? Probeer verdieping te vinden. Ik sta ook wel bekend als de ‘vloggende wethouder’. Ik interview deskundigen op allerlei gebieden, ga op zoek naar antwoorden op vragen. Dat levert mooie ontmoetingen en vruchtbare inzichten op. Zodat je nog beter kunt doen wat nodig is.”

“Ik heb een nogal turbulente jeugd gehad. Mijn ouders hadden geen geweldig huwelijk. Scheidingen en pogingen om toch weer samen verder te gaan wisselden elkaar af. Mijn moeder had psychische problemen, op mijn 6^e was ik al een sleutelkind. Gelukkig waren de voetbalvereniging en de basisschool nabij, het zorgde dat ik aangesloten bleef. Ook mijn oma van moederskant – hier samen met mij op de foto – was heel belangrijk. Met haar kon ik praten.”

Paula Jorritsma

Altena

***In alle overleggen herhaal ik steeds mijn mantra
‘we moeten het kind waarvoor we het doen voor ogen houden’***

Paula Jorritsma is een ‘stapelaar’. Ze begon op de mavo want “die was lekker dichtbij”. Na een mbo-opleiding toerisme – “mijn vader werkte in de toeristische sector” – ging ze werken en reizen. Totdat het toch begon te kriebelen. Ze ging, naast haar fulltimebaan, geschiedenis studeren in Rotterdam en Utrecht. Ze werkte als historicus bij het streekarchief Heusden Altena, was eigenaar van marketing- en communicatiebureau Kommunikaasje en werd in 2014 wethouder in Woudrichem. Paula is lid van de PvdA. Sinds 1 januari 2019 is ze namens Progressief Altena – een lokale samenwerking van PvdA, GroenLinks en D66 – wethouder sociaal domein en cultuur in Altena.

Altena is een herindelingsgemeente en bestaat sinds 1 januari 2019. Dat was ook het moment dat Paula Jorritsma als wethouder in Altena startte. Ze werd gelijk geconfronteerd met de grote problemen bij jeugdzorginstelling Juzt. Toch blijft er ook nog tijd over voor preventie. Waarbij de gemeente vooral een verbindende rol heeft, aldus Paula. “Er is moed voor nodig om dingen anders te doen.”

Paula heeft het druk. “Sinds mei slokken de problemen van jeugdzorginstelling Juzt bijna al mijn tijd op. Het is echt crisis.” Maar wat er met Juzt gebeurt, verbaast haar niet. “Het doel van de decentralisatie was de zorg dichterbij brengen. Dat willen we ook graag. Daar passen geen grote molochs bij.” Er speelt ook iets anders. “Juzt werkt in 65 gemeenten. En al die gemeenten hebben andere voorwaarden en regels. Om tureluurs van te worden als jeugdzorginstelling. Bovendien zijn de tarieven in een aantal gemeenten laag. Juzt is niet de enige instelling die in zwaar weer verkeert. Dan rijst de vraag wiens verantwoordelijkheid dit is. We zijn nu te veel bezig elkaar de zwartepiet toe te spelen. Ondertussen is in onze regio niet zo snel een andere partner voor hoogspecialistische zorg voorhanden. In alle overleggen herhaal ik daarom steeds mijn mantra ‘we moeten het kind waarvoor we het doen voor ogen houden’. Terug naar het kind!”

Een pleister of een pilletje

De overstap van Juzt naar jeugdpreventie is snel gemaakt. “Hoe voorkom je dat kinderen in zulke zware zorg raken?”, zegt Paula. “Heel veel zorgvragen ontstaan niet vanuit zorg. Het is ook een maatschappelijk probleem: hoe kijken we aan tegen kinderen opvoeden? Het wordt tijd dat we daar een maatschappelijk debat over gaan voeren.” Ze illustreert het met een voorbeeld: als vrouw moet je veel uren werken én je kinderen goed opvoeden. “Dat zijn alvast 2 idealen die botsen.” Een ander voorbeeld: we willen altijd maar gelukkig zijn. “Dat geldt niet alleen voor kinderen, maar ook voor volwassenen. We willen een pleister of een pilletje om de pijn weg te halen. Maar soms ongelukkig zijn hoort ook bij het leven.” Die boodschap overbrengen is minder makkelijk dan het lijkt. “Onze grootste angst is een kind niet de juiste hulp geven. Want stel je voor dat het misgaat. Dan word je als gemeente en instelling aan de schandpaal genageld.”

Mensen serieus nemen

Er is moed voor nodig om dingen anders te doen. En vertrouwen. “Als je niet meer uitgaat van vertrouwen is het lastig samenleven. We hebben een regelcircuit gemaakt in Nederland.” De rol van gemeenten is volgens Paula mensen bij elkaar brengen. In Altena begint ze met onderwijs en

zorg. “We willen samen aan tafel zitten vanuit het idee dat de ander ook het beste voor het kind wil. Ook al denk je verschillend, het is goed om dat van elkaar te weten en toch samen te kijken hoe je verder komt.” Mensen serieus nemen dus. Daar hoort ook bij: uitleggen waarom je bepaalde dingen wel doet en andere niet. “Als overheid kunnen we niet alles snel regelen. Er zit een bepaalde stroperigheid aan ons handelen. Dan is het belangrijk te kijken wie het wel kan oppakken. Gebruikmaken van elkaars krachten.”

Verdiepen

Van haar deelname aan het bestuurlijk leernetwerk jeugdpreventie met 18 andere wethouders jeugd heeft Paula geen moment spijt. “Altena bestaat sinds 1 januari 2019. Het is een herindelingsgemeente. Ik ben dus iets later in de bestuursperiode in Altena begonnen. Hiervoor was ik ook wethouder, maar had ik niet de portefeuille jeugd. Het leernetwerk is een goede manier om me in het onderwerp te verdiepen. Het is heel mooi dat wethouders uit het hele land, jong, oud, man, vrouw, ervaringen uitwisselen. Je brengt elkaar op ideeën, je leert van elkaar.”

Tip voor collega-wethouders

“Ik ben groot voorstander van de helikopterview en de visie. Maar je moet je visie vervolgens wel toetsen aan de mensen in de praktijk. Als zij ‘Paula, wat een onzin’ zeggen, dan stel ik mijn visie bij. En ga ook kijken en meedoen in de praktijk. Het is verrijkend om op zaterdagmorgen bij een gezinshuis in de tuin te klussen. Zo houd je voeling met waar je het voor doet.”

“Ik ben geboren in Sint Nicolaasga, in Zuidwest-Friesland. Daar ben ik ook opgegroeid. Tot mijn 15°. Toen werd mijn vader werkloos en verhuisden we naar Zeeland. Dat voelde als een emigratie. Ik zat op de middelbare school, had net mijn eerste vriendje, ik wilde helemaal niet verhuizen! Ik ben een tijdje in de kost geweest bij vrienden van mijn ouders, om mijn schooljaar af te maken. Later zijn we nog een aantal keer verhuisd. Mijn vroegste herinneringen liggen in Friesland, daarna is het versnipperd.”

Rik van der Linden

Dordrecht

Het is tijd voor een maatschappelijk debat: verwachten we alles van de overheid of gaan we zelf dingen regelen?

Rik van der Linden is opgegroeid in Groningen. Zijn jeugd bracht hij door in een dorp en hij studeerde in de stad. Als historicus heeft hij veel interesse in de levensloop van mensen, een kwaliteit die hij als wethouder goed kan gebruiken. Na zijn studie verhuisde hij naar Dordrecht. Van 2009 tot 2014 was hij hier actief in de lokale politiek. Sinds 2014 is hij wethouder namens de ChristenUnie en de SGP. Jeugd zit al 5 jaar in zijn portefeuille.

Met zijn 120.000 inwoners heeft Dordrecht alle kenmerken – en uitdagingen – van een redelijk grote stad. Jeugdhulp koopt Dordrecht samen met 9 andere gemeenten in. Voor preventie is echter meer lokaal maatwerk nodig, vindt wethouder Rik van der Linden. Met een gemeente die de regie voert. Zijn devies is: verbind partijen met elkaar en zet in op normaliseren.

Bij de transitie kozen Dordrecht en 9 andere gemeenten voor het gezamenlijk inkopen van jeugdhulp. Ze verenigden zich in de Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid. “Dat was toen een logische keuze”, zegt Rik. “En samen inkopen blijft een goed idee. Tegelijkertijd vind ik het ook een goed idee om de verantwoordelijkheid weer meer lokaal te beleggen.” Want hij ziet de transformatie moeizaam van de grond komen. “Dordrecht kampt toch met andere vraagstukken dan kleinere gemeenten.”

Overdragen

Voorals preventie vraagt om lokale kennis van wat er speelt. Rik: “Bij preventie zijn heel veel partijen betrokken. Denk aan voorschoolse opvang, jeugdteams, huisartsen, sportverenigingen, cultuurorganisaties, die moet je allemaal met elkaar verbinden. In die fase zitten we nu.” Hij illustreert het met een voorbeeld. “In 2015 kon het nog voorkomen dat een professional uit de voorschoolse opvang een peuter aan het jeugdteam wilde overdragen, maar dat er niets gebeurde. Het gaat nu veel beter, maar we zijn er nog niet.”

Voetballen

De Dordtse jeugdteams maken deel uit van de sociale wijkteams. Ze bieden lichte vormen van ondersteuning. “Want niet alles hoeft zware zorg te zijn”, benadrukt Rik. Hij geeft nog een voorbeeld: een gezin met een heel druk jongetje. “Thuis vormde hij echt een zware belasting. Via via kwam het jeugdteam in contact met een gezin met 4 jongens om de hoek. Nu komt het drukke jongetje daar elke woensdag- en zaterdagmiddag voetballen. Dat is heel preventief.” Rik noemt dit ‘normaliseren’. “Dit zou veel meer vanzelf moeten gaan. Als ik het over normaliseren heb, grijp ik altijd terug op mijn eigen kindertijd in een dorp. Ik beseft wel dat het makkelijker is in een kleine, overzichtelijke samenleving. Maar ik vind ook dat het tijd is voor een maatschappelijk debat: verwachten we alles van de overheid of gaan we zelf dingen regelen?”

Zorgpontoniers

Achter de jeugdteams bevindt zich de regionale ‘zorgmarkt’: gespecialiseerde jeugdzorgaanbieders die in beeld komen als

zwaardere zorg nodig is. “Die markt moet er zijn, want wie zorg nodig heeft moet daarop kunnen rekenen”, zegt Rik. “Maar wel zo licht als mogelijk. Daar willen wij de regie over houden.” Sinds kort heeft Dordrecht ‘zorgpontoniers’. “Een verwijzing naar de pontonniers die hier vroeger gevestigd waren, toen Dordrecht nog een garnizoensstad was. Pontonniers bouwen bruggen, de zorgpontoniers doen dat ook. Ze verbinden de hulpverleners die bij multiprobleemgezinnen betrokken zijn. Sommige gezinnen maken aanspraak op heel veel regelingen. Dat kost erg veel geld, maar levert niet altijd een duurzame oplossing op. Met de inzet van de zorgpontoniers willen we dit verbeteren.”

Mensen aan de poort

Partijen lokaal en regionaal verbinden, hoe doet een wethouder dat? “Door heel veel te praten”, lacht Rik. “Gelukkig is Dordrecht nog zo overzichtelijk dat je met iedereen contact kunt leggen.” En de insteek van zo’n gesprek mag niet altijd geld zijn. “Dat is niet de goede discussie. Als je een gezin vraagt ‘wat heb je nodig’ betekent dat niet ‘u vraagt, wij draaien’. Het is een manier om dat te doen wat nodig is. Niet elke vraag hoeft op dezelfde manier opgelost te worden. De ondersteuning moet erop gericht zijn het gezin weer zelf te laten functioneren.” De volumestijging baart Rik wel zorgen. “Er staan steeds meer mensen aan de poort. Ook hier speelt normaliseren een rol.” En dan is het dus heel fijn om in een bestuurlijk leernetwerk te zitten met collega-wethouders die tegen precies dezelfde vragen aanlopen. “Iedereen herkent het en begrijpt het. Er is een waardevolle uitwisseling. Zeker omdat we hetzelfde doel hebben: zorgen dat geen kind tussen wal en schip valt.”

Tip voor collega-wethouders

“Vergeet nooit dat je er als wethouder jeugd voor alle jeugd bent. Tien tot 15% van de jongeren komt met iets van jeugdhulp in aanraking. Zie dat niet als probleem, maar kijk met liefde naar je vak en naar alle mensen in je stad. Ieder kind verdient een kansrijke start. De een heeft meer nodig dan de ander. Daar kun jij aan bijdragen.”

“Ik ben de oudste van 4 kinderen. Toen ik een jaar was, verhuisden mijn ouders naar een klein dorp. Dat was een hele fijne plek. Achter ons huis begon een bos, eromheen lagen weilanden. Het dorp was overzichtelijk en vertrouwd. Ik kon zelf naar het zwembad en zelf naar de sportvereniging. Mijn vrouw en ik hebben ook 4 kinderen. Toen de oudste een jaar was, zijn we naar een buitenwijk verhuisd. Mijn criterium was: we blijven in Dordt, maar ik wil wel een koe kunnen zien.”

Hatte van der Woude

Delft

***We kunnen niet alle problemen en hobbels gladstrijken,
maar wel tools aanreiken om ermee om te gaan.***

Reizen zit Hatte van der Woude in het bloed. Tijdens haar studie in Amsterdam – propedeuse Franse taal en letterkunde en doctoraal Europese studies – verbleef ze een jaar in Frankrijk. Vervolgens woonde en werkte ze 6 jaar in Vietnam en Singapore. Totdat ze in 2003 neerstreek in Delft. Ze werkte als onderzoeker, docent en beleidsadviseur bij De Haagse Hogeschool en het ministerie van Binnenlandse Zaken. In 2009 werd ze actief in de gemeentepolitiek. Sinds 2018 is ze namens de VVD wethouder onderwijs, jeugd, integratie en emancipatie.

Wethouder Hatte van der Woude hecht veel waarde aan inzicht en data. Want pas als je begrijpt wat er aan een doorverwijzing naar jeugdhulpverlening voorafgaat, kun je goede preventieve maatregelen – of beter: beschermende factoren – bedenken. En die kunnen per groep verschillen. Samenwerking met alle partijen in de stad is een belangrijke voorwaarde. “Wat gebeurt er precies met de kinderen in Delft?”

“Ik vind dat je pas effectief aan preventie doet als je ook de mogelijk beperkte invloed ervan inziet”, zegt Hatte. “Ik geloof niet zo in gemeentebrede preventie, daarvoor zijn de problemen met jeugd te onvoorspelbaar.” Ze maakt in Delft een duidelijk onderscheid tussen universele preventie en selectieve of risicogerichte preventie. “De universele preventie omvat bijvoorbeeld het opvoedadvies vanuit de reguliere jeugdgezondheidszorg. De selectieve preventie richt zich op specifieke groepen die meer kans op problemen hebben. Dan zetten we in op beschermende factoren. Vanuit de gedachte dat we niet alle problemen en hobbels kunnen gladstrijken, maar wel tools kunnen aanreiken om ermee om te gaan.”

Schoolsucces

Een goed voorbeeld van de Delftse aanpak is de ‘community school’ in een van de 2 aandachtswijken. “Dat zijn wijken met een hoge concentratie sociale woningbouw”, vertelt Hatte. “Er wonen relatief veel mensen met een zwakke economische positie en vaak een migrantenachtergrond. Op de scholen zie je kinderen die niet ontbijten, nooit naar de tandarts gaan en al jong gedragsproblemen hebben. Op de community school zorgen we dat deze kinderen gezien worden.” Welzijn, de jeugdgezondheidszorg, het jeugdteam en de school vormen samen een intensief netwerk. Het resulteert in een duurzame preventieve inzet gericht op het welbevinden van de kinderen en op schoolsucces, als belangrijkste beschermende factor. “We monitoren continu of het iets oplevert, of het beter gaat met de kinderen. Hier leren we veel van. Kinderen die echt meer nodig hebben, krijgen individuele jeugdhulp.”

Goede ouder zijn

Preventief is ook de Delftse coalitie ‘Kansrijke Start’. “De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor een goede gezondheid en ontwikkeling later in het leven”, aldus Hatte. “En dat begint al voor de geboorte. We richten ons op gezinnen waar we problemen verwachten. Jonge moeders bijvoorbeeld of gezinnen met schulden. We helpen ouders om een goede ouder te zijn.” Ook binnen de jeugdhulp zelf zet Delft in op preventie. “In tegenstelling tot veel andere gemeenten hebben

wij geen wijkteams met generalisten. Die willen nog wel eens te lang doormodderen. Onze jeugdteams hebben veel expertise en kunnen direct hulp op maat bieden. De cijfers laten zien dat het werkt.” Natuurlijk ziet Hatte ook nog kansen voor verbetering. Maar eerst wil ze meer inzicht hebben. “Zodat ik het nog beter begrijp. Wat gebeurt er nou precies met de kinderen in Delft voordat ze worden aangemeld bij de jeugdhulp? Ik ben nu met allerlei partijen bezig om de data die daarvoor nodig zijn te ontsluiten.”

Benchmark

Als wethouder moet je jezelf de vraag blijven stellen of je alle kinderen in beeld hebt, vindt Hatte. “Daarvoor heb je alle partijen in de stad nodig: de scholen, de jeugdzorgaanbieders, de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. En binnen je eigen organisatie moeten alle beleidsterreinen met elkaar praten: jeugdhulp, onderwijs, maar ook bijvoorbeeld onderwijshuisvesting.” Als voorbeeld noemt ze de school die aangaf dat ze met een extra ruimte – om een kind af en toe apart te kunnen houden – wellicht jeugdhulp hadden kunnen voorkomen. Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd is voor Hatte een nuttige vorm van intervisie. “We leren van elkaar. We snijden elke bijeenkomst een ander thema aan. Iedereen gaat vanzelf vertellen, wat ze doen en welke vragen ze hebben. Dat is heel verrijkend. Je leert nog beter hoe de relaties in jouw gemeente zijn. Het is een soort benchmark waartegen je dat wat je zelf doet kunt afzetten.”

Tip voor collega-wethouders

“Laat je niet meeslepen door grote woorden als transformatie, preventie, normaliseren. Blijf nadenken wat je ermee bedoelt. Er wordt te veel gratis gepraat in deze sector! ‘Transformatie’ is geen doel op zich. Kijk wat er in jouw gemeente nodig is en wat jij wilt verbeteren. En verwacht niet te veel van preventie. Niet alles begint klein, sommige problemen zijn gelijk groot.”

“Ik heb geen standaardjeugd gehad. Ik heb op 4 middelbare scholen gezeten. Twee keer veranderde ik van school omdat we verhuisden. De derde keer wilde ik zelf – 15 jaar oud – naar een andere school. Die laatste school was de leukste. Ik was niet gewend persoonlijke aandacht te krijgen, maar op deze school werd ik gezien. Ik ging beter mijn best doen, haalde betere resultaten en daardoor ging alles beter. Die ervaring neem ik mee in mijn werk als wethouder: kinderen op een positieve manier aandacht geven en versterken kan beter zijn dan meteen naar jeugdhulp grijpen.”

Bert Jongen

Maastricht

***De noodzaak om kinderen te helpen staat voorop,
maar het kan goedkoper en efficiënter.***

Bert Jongen is een geboren en getogen Maastrichtenaar. Hij studeerde sociologie en massacommunicatie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Journalistiek en communicatie zijn rode draden in zijn loopbaan, net als de politiek. Hij was ruim 20 jaar D66-raadslid in Maastricht, waarvan 9 jaar fractievoorzitter. Sinds 2017 is hij er namens D66 wethouder. Naast jeugd heeft hij onderwijs, programma studentenstad en sport en recreatie in zijn portefeuille. Vanuit zijn eigen ervaring met een fysieke beperking is Bert een groot voorstander van inclusiviteit.

Wethouder Bert Jongen ziet zichzelf als aanjager. Juist omdat hij met alle partijen aan tafel zit, kan hij samenwerking op gang brengen. Het is een van zijn doelen. Preventie heeft in Maastricht een veelzijdig karakter. Dat moet ook wel in een stad waar naast de ‘gewone’ jeugd zo’n 20.000 studenten wonen. “Ik heb het voorrecht dat ik zowel jeugdzorg als onderwijs als studentenstad in mijn portefeuille heb.”

“In Maastricht willen we in een zo vroeg mogelijk stadium problemen signaleren”, zegt Bert. Dat is in het belang van de jongeren zelf én het dient een financieel doel. “Volstaan met voorliggende voorzieningen is goedkoper dan problemen later repareren met dure zorg.” De gemeente zet stappen, maar het gaat Bert niet snel genoeg. “Als gemeente kun je dit niet alleen, je hebt de zorgaanbieders nodig. Veel organisaties hebben echter nog moeite om zich een nieuwe manier van werken eigen te maken. Ze richten zich vooral op de dienstverlening aan kinderen en minder op efficiënte bedrijfsvoering. Dan is het lastig om de kosten in de hand te houden.” Hij benadrukt dat hij niet bedoelt dat ‘de euro regeert’. “Integendeel, de noodzaak om kinderen te helpen staat voorop, maar het kan goedkoper en efficiënter.” Hij noemt als voorbeeld een gezin waarbij 17 verschillende hulpverleners betrokken zijn. “Onbegrijpelijk! De hulpverleners werken langs elkaar heen. Het is geen duurzame oplossing.” Maar ook de bezuiniging vanuit het Rijk is debet aan de grote tekorten. “Het is terecht dat de jeugdzorg naar gemeenten is gegaan. Maar ik betreur het dat het met een directe reductie van de middelen is gedaan. Zonder reductie waren de gemeenten niet zo onder financiële druk komen te staan.”

Leefhuizen en @ease

Voorbeelden van succesvolle preventie zijn er ondertussen genoeg in Maastricht. “Sinds we werken met praktijkondersteuners in huisartsenpraktijken hebben we 58% minder verwijzingen naar jeugdzorg”, vertelt Bert. “Dit is echt win-win: we zijn er eerder bij, de zorg is laagdrempelig en we besparen kosten.” Hij zou willen dat hij de opbrengsten van andere maatregelen net zo inzichtelijk kon maken. De leefhuizen bijvoorbeeld, lijken veelbelovend. “Een leefhuis is een tussenvorm tussen een pleeggezin en de grootschalige jeugdinstanties. Het is prettiger voor kinderen en vermoedelijk goedkoper dan de jeugdinstanties. Maar dat moet de tijd uitwijzen. De kosten gaan voor de baat uit.” Dat geldt ook voor @ease, een Australische formule, gericht op pubers en studenten die niet lekker in hun vel zitten. “In plaats van naar de huisarts of de psycholoog te gaan kunnen ze bij @ease binnenlopen, voor gratis gesprekken met een ervaringsdeskundige

leeftijdsgenoot. Meestal is dat al voldoende. En mocht er meer spelen dan is op de achtergrond altijd een psycholoog aanwezig.”

Aanjager

De komende 2 jaar wil Bert inzetten op meer samenwerking tussen verschillende partners: lokale overheid, jeugdzorginstellingen en onderwijs. “Ik heb het voorrecht dat ik zowel jeugdzorg als onderwijs in mijn portefeuille heb. Ik zit dus bijna wekelijks met beide partijen om tafel, ik ben een aanjager.” De eerste resultaten tekenen zich af. “Jeugdzorginstellingen en onderwijs stonden tot voor kort nog met de rug tegen elkaar, nu kijken ze elkaar in de ogen. Maar het is nog geen liefde. In het belang van het kind moeten ze echter over de eigen schaduw heen springen.” Een goede aanjager houdt ook feeling met de praktijk. “Ik ga bijna elke week wel ergens op werkbezoek, om te zien wat ik kan verbeteren.” Zijn doel is dat over 2 jaar het fijnmazige voorzieningennetwerk nog bestaat, jongeren snel worden geholpen en de tekorten zijn teruggebracht. Ondertussen is het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd een goede intervisiegroep. “Het is geruststellend te weten dat je niet alleen bent met je problemen. En we kunnen elkaar helpen met praktische oplossingen en adviezen.”

Tip voor collega-wethouders

“Kom uit je ivoren toren en praat met de mensen die met hun poten in het bluswater staan. Er zit zoveel kennis, ervaring en passie in de praktijk. Vraag om suggesties: ‘wat zou jij in mijn plaats doen?’. Niet alle ideeën zijn bruikbaar, maar veel wel.”

“Ik ben geboren met een hersenbloeding en heb een beperkte hand- en beenfunctie. Dat heeft mijn jeugd gedomineerd. Vooral omdat ik na de kleuterschool door alle scholen in Maastricht werd geweigerd. Op mijn 6^e was ik een thuiszitter. Een paar maanden gebeurde er niets, totdat mijn moeder een brief schreef naar de koningin en ik in het speciaal onderwijs terecht kon. Dat zou nu volstrekt ondenkbaar zijn met mijn beperking. Eerlijk is eerlijk, dankzij de kleine groepjes en de individuele aandacht heb ik wel het beste uit mijzelf kunnen halen.”

Cathalijne Dortmans

Helmond

Volgens mij is het beter jongeren nu te begeleiden op hun pad dan later pleisters plakken.

Cathalijne Dortmans groeide op in een klein dorp in Brabant, op een boerderij. Van huis uit kreeg ze mee dat “van werken nog nooit iemand is doodgegaan”. Dat is te zien aan haar cv: ze studeerde Engels en politicologie, liep stage in Japan, werkte bij 2 ministeries, de Tweede Kamer, de provincie en was directeur van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. Sinds 2018 is ze namens GroenLinks wethouder in Helmond. Het merendeel van haar tijd is ze buiten de deur. “Persoonlijk contact en oprechte interesse leveren veel op.”

Cathalijne Dortmans gelooft in een collectieve aanpak om jongeren op hun pad te begeleiden. Normaliseren dus, en de beweging naar meer preventief werken op gang brengen. Van Helmond wil ze een kindvriendelijke stad maken. Als wethouder jeugd, onderwijs én gezondheid kan ze daarvoor nuttige verbindingen leggen. Waarbij ze niet vergeet de jongeren zelf om hun mening te vragen. “Zij weten het toch het beste?”

Een aantal jaar geleden zijn keuzes gemaakt die de samenleving nu parten spelen. “Vroeger hadden we een netwerk van buurthuizen en jeugdwerk die een preventief systeem om jongeren heen vormden”, zegt Cathalijne. “Daar is behoorlijk het mes ingezet.” Natuurlijk is de jeugd van tegenwoordig niet meer die van zo jaar geleden. “Jeugdthons zijn niet meer de formule. Maar ik geloof wel in een meer collectief aanbod, en dan niet in de zorgsfeer, maar in de ondersteuningsfeer.” Ze vertelt dat in Denemarken jeugdhulp geen onderdeel is van volksgezondheid, maar van ‘social affairs’. “Wij framen het te veel als zorg.”

Verbeelding en creativiteit

Dat jongeren behoefte aan ondersteuning hebben vindt Cathalijne niet vreemd. “Opgroeien is niet makkelijk. Jongeren willen ‘erbij horen’ en dat gaat met veel onzekerheden gepaard. Ze hebben af en toe behoefte aan een gesprek. Om te horen dat het niet gek is waar ze allemaal mee worstelen. In dit ondersteunende netwerk is te veel gesneden. En daar plukken we nu de wrange vruchten van.” Daarnaast is Cathalijne groot voorstander van jongeren zo jong mogelijk met cultuur in aanraking brengen. “De kracht van verbeelding en creativiteit laat mensen groeien. Maar ook dit is een sector waarop enorm bezuinigd is.” Zonde, want haar stelling is: je betaalt het toch. “Als maatschappij vind je bepaalde waarden belangrijk en dat kost gewoon geld. Volgens mij is het beter jongeren nu te begeleiden op hun pad dan later pleisters plakken.”

Raakvlakken

Kinderen die echt hulp nodig hebben, moeten dat natuurlijk gewoon krijgen. Maar daaromheen wil Cathalijne inzetten op normaliseren en de beweging naar meer preventief werken op gang brengen. In de dagelijkse praktijk komt ze er echter nog onvoldoende aan toe. “Ik zou veel meer het gesprek willen voeren over dingen voorkomen, in plaats van over dingen repareren en organiseren. Maar in die fase zitten we nu nog.” Ondertussen gebeuren er toch al mooie dingen in Helmond. “We hebben de Helmondse educatieve agenda, waarmee we de aansluiting tussen jeugdhulp en onderwijs willen verbeteren. En de verlengde schooldag, een fantastisch project: in wijken die meer aandacht behoeven, bieden we

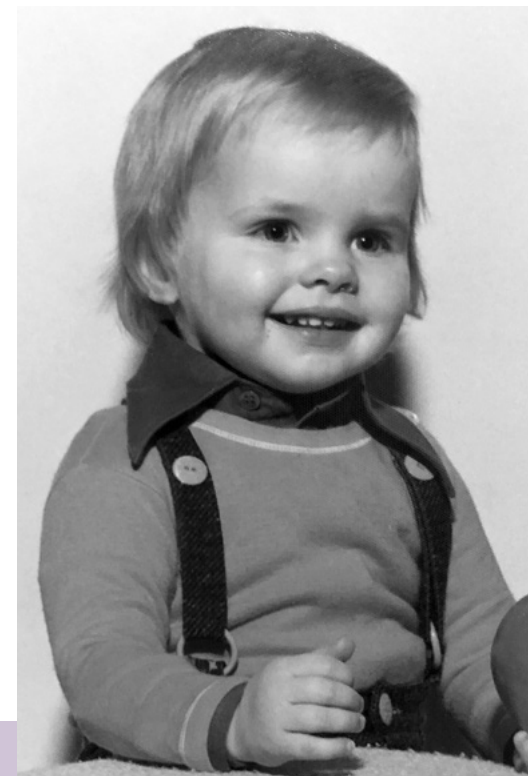
kinderen na school cultuur, sport en wereldoriëntatie. Ook op het gebied van gezondheid zijn we heel actief. We maken wijkpreventieplannen voor een gezonde leefomgeving en gezonde leefstijl. Met de focus op jeugd, want zij hebben de meeste toekomst voor zich.” Als wethouder jeugd, onderwijs en gezondheid probeert ze steeds de raakvlakken tussen de domeinen te vinden. “Daar zit een hoge mate aan preventie.”

Dingen bespreekbaar maken

Als wethouder ziet Cathalijne zichzelf als iemand die op de goede momenten de juiste mensen bij elkaar brengt, de nodige verbanden legt, onderwerpen agendeert en dingen bespreekbaar maakt. Verder probeert ze zo min mogelijk te verzanden in bestuurlijk gedoe en dingen gewoon te doen. “Ik geef bijvoorbeeld een zetje op zijn tijd en zoek de dialoog op. Dat klinkt eenvoudig, maar het is heel intensief. Het vergt veel praten en op bezoek gaan.” Daar maakt ze graag tijd voor vrij. “Ik ben in principe 1 dag per week beschikbaar voor mijn ambtenaren, 1 dag voor het college en de rest van de tijd ben ik zoveel mogelijk buiten de deur. Ik merk nu dat het veel oplevert dat mensen mij persoonlijk kennen.” Haar rondgang langs alle scholen in Helmond is daarvan het bewijs. Het is ook fijn om af en toe uit de dagelijkse hectiek te kunnen stappen. Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd biedt haar de gelegenheid. “Terwijl ik met collega’s ervaringen uitwissel, kan ik me weer even concentreren op de lange lijnen en voeding geven aan de koers. De bijeenkomsten zijn voor mij de Pokon om weer verder te gaan.”

Tip voor collega-wethouders

“Vraag het de jongeren zelf! Wij willen van Helmond een kindvriendelijke stad maken. Dan is het belangrijk van jongeren zelf te horen waar ze behoefte aan hebben. Zij weten het immers het beste. We hebben een vragenlijst onder kinderen en jongeren verspreid en ruim 2000 reacties gekregen. Uit de hoge respons maak ik op dat ze graag willen meepraten en het heel serieus nemen.”

“Mijn vader was varkensboer. Op de boerderij konden mijn 2 jaar jongere broer en ik heerlijk spelen. We hadden letterlijk alle ruimte en vrijheid. Maar we zaten ook wel een beetje in een isolement, omdat de boerderij afgelegen lag, en dus ver van onze klasgenootjes. Natuurlijk waren er in mijn jeugd ook dingen waar ik minder gelukkig mee was. Mijn ouders vonden het bijvoorbeeld lastig om over gevoelens te praten. En ze hadden een enorme arbeidsmoraal. Ik heb dat steeds meer leren relativeren, maar het blijft een valkuil.”

Martijn Hospers

Hattem

Iedereen die met kinderen te maken heeft, moet de radar aan hebben staan en vervolgens iets doen met de signalen.

Martijn Hospers groeide op in Wezep en studeerde in Groningen. Daar gaf hij na zijn propedeuse bedrijfskunde toch de voorkeur aan kunst en kunstbeleid. Van 2010 tot 2014 was hij voorzitter van de CDA-fractie in de gemeenteraad van Hattem. Sinds 2014 is hij er wethouder. Omdat hij uit een echte onderwijsfamilie komt, zit de verbinding met jeugd er diep in. Zijn doel is: zorgen dat kinderen die dat nodig hebben de juiste ondersteuning krijgen.

Het grotere doel is helder: kinderen die het nodig hebben krijgen de juiste hulp, terwijl tegelijkertijd aan de voorkant zoveel mogelijk voorkomen wordt dat hulp nodig is. Preventie vraagt volgens wethouder Martijn Hospers om vertrouwen, veiligheid, signalen oppikken en delen, en samen verantwoordelijkheid nemen. “Als gemeente staan we het dichtst bij de mensen en kunnen we dit als beste organiseren.”

Martijn onderscheidt 2 sporen binnen de portefeuille jeugd. “Het eerste spoor is regelen dat zorg beschikbaar is. Dat hebben we inmiddels goed staan.” Voor Hattem als kleine gemeente is intergemeentelijke samenwerking daarbij cruciaal. “We kopen hier in de regio met 8 gemeenten zorg in. We hebben een raamovereenkomst waar aanbieders op kunnen inschrijven, met daarbinnen producten die over de grenzen van de domeinen Wmo, jeugdhulp en beschermd wonen heen lopen. Zodat integraal werken mogelijk is en de ondersteuning geruisloos vanuit de verschillende domeinen kan komen.”

Radar aan

Het andere spoor is lokaal en gericht op preventie en ‘erger voorkomen’. Martijn: “Wij willen problemen zo snel mogelijk in beeld hebben. Iedereen die met kinderen te maken heeft, moet de radar aan hebben staan. En vervolgens ook iets doen met de signalen die ze opvangen. Het moet normaal worden om signalen te delen in een netwerk dat uiteraard veilig en integer is.” Belangrijke actoren in de Hattemse samenleving zijn onderwijs, verenigingen en kerken. “Je ziet dat deze actoren geneigd zijn problemen binnen hun eigen structuur op te lossen. Mijn pleidooi is om dat meer samen te doen, omdat je problemen dan mogelijk eerder signaleert en er sneller en misschien wel lichtere hulp kan worden ingezet.”

Ijs breken

Concreet betekent dit dat Hattem het eigen jeugdteam zo wil positioneren dat alle actoren een goede ingang hebben. “Het team moet een bekend gezicht zijn, waar mensen makkelijk op af stappen”, zegt Martijn. “Idealiter komen alle signalen bij het jeugdteam binnen, zodat integrale oplossingen mogelijk zijn.” Hattem is nu bezig het ijs te breken. “We hebben bijvoorbeeld een paar bijeenkomsten met kerken gehad, voor wijkbezoekers en mensen met een vergelijkbare rol. Om te praten over wat ze kunnen doen bij een niet-pluisgevoel en wat de gemeente hen te bieden heeft. En ja, dan zie je dat ze eerst wat argwanend zijn. Gemeenten staan er immers om bekend dat ze willen bezuinigen. De eerste gedachte is dat wij dingen willen afschuiven. Maar al gauw verandert dat in vertrouwen

dat ook wij het welzijn van de kinderen voor ogen hebben. Dat we een gezamenlijk doel hebben. En dat wij naast ze willen staan, elkaar willen versterken. Dat vertrouwen vind ik al heel waardevol.”

Goed luisteren

Preventie begint met elkaar beter te vinden, aldus Martijn. Het is ook de essentie van de decentralisatie. “Als gemeente staan we het dichtst bij de mensen en kunnen we dit als beste organiseren. Wij kunnen preventieve maatregelen neerzetten, omdat we de verschillende partijen bij elkaar kunnen brengen. Het is aan ons om de verschillende ‘zuilen’ met elkaar te verbinden.” Als wethouder fungeert hij als trekker of katalysator in het netwerk, maar dan niet ‘top down’. “Ik stel mezelf op als een gelijkwaardige partner. Of beter nog, ik heb een bescheiden dienstverlenende rol. Daarvoor moet je goed kunnen luisteren. Ook is het heel belangrijk dat je de belangen van een ander kunt inschatten.” En dan helpt het dat Hattem een kleine gemeenschap is én dat Martijn al wat langer wethouder is. “Mijn gezicht is inmiddels wat bekender. Ik probeer benaderbaar te zijn en dicht bij mensen te staan.”

Het is een duidelijke visie. Toch wil Martijn graag voorkomen dat hij op zijn beurt te veel vanuit zijn eigen koker werkt. Binnen een bestuurlijk netwerk met andere wethouders ervaringen uitwisselen helpt dan enorm. “Daar hoor je hoe anderen het doen. Het inspireert, je leert ervan. Zo’n netwerk voedt je om scherp en kritisch te kijken naar je eigen manier van werken.”

Tip voor collega-wethouders

“Blijf je verdiepen in je vakgebied en sta open voor nieuwe inzichten.”

“Ik kom uit een heel warm en beschermd nest. Ik heb dus een gelukkige jeugd gehad en daar ben ik dankbaar voor. Van huis uit heb ik meegekregen dat het goed is om iets voor een ander te doen. Ik prijs me daarom gelukkig dat ik werk heb dat meer behelst dan alleen maar geld verdienen. Ik ben blij dat ik de sociale portefeuilles heb en dat ik me mag inzetten voor de jeugd.”

Maureen Sluiter

Doetinchem

Nu is preventie vaak gericht op jongeren, maar ik denk dat je al op de basisschoolleeftijd moet beginnen.

Maureen Sluiter is geboren en getogen in de Achterhoek. Ze zat in Doetinchem op de middelbare school en studeerde vervolgens Italiaanse taal en cultuur en comparative history in Utrecht en Florence. Na 3 jaar studeren en werken in Italië vestigde ze zich weer in de Achterhoek. Ze werkte als management consultant op het gebied van de Wmo en als projectmanager op het snijvlak van het sociaal domein en ICT. In 2010 werd ze naast haar werk actief in de gemeenteraad van Doetinchem. Sinds 2016 is ze er wethouder namens de VVD.

Niet problematiseren, de bestaande structuur van sport en cultuur gebruiken, op jonge leeftijd beginnen en het onderwijs er stevig bij betrekken: het is in een notendop de visie op jeugdpreventie van wethouder Maureen Sluiter. Het klinkt eenvoudig, maar je moet er een lange adem voor hebben. En klein beginnen. Dat is soms best lastig.

“Je jeugd bepaalt een groot deel van de rest van je leven”, zegt Maureen. “Het zijn je wortels. Welke handvatten en mores krijg je mee? Welke tegenslagen heb je te verduren? En krijg je waardering voor de stappen die je zet? Welke vriendjes en vriendinnetjes heb je? Het begint allemaal zo vroeg! Het is de basis waarop je doorbouwt.” Hoe je voor alle kinderen de juiste randvoorwaarden kunt creëren is volgens Maureen de essentie van preventie. Waarbij ze niet bedoelt dat de overheid het moet ‘overnemen’. “Je hebt het niet in de hand. Maar je kunt wel dingen mogelijk maken.”

Juiste tools

In Doetinchem doet ze dat in de eerste plaats door niet te problematiseren en jeugdpreventie te laten landen in de gewone structuren. “Denk aan sport, cultuur, samen dingen doen. Op die momenten moet je kinderen ‘zien’. Zorg dat ze in hun jonge jaren de juiste tools meekrijgen om problemen het hoofd te bieden.” Als voorbeeld noemt ze een moeilijke gezinssituatie. “Zet daar iets naast om de problemen te balanceren, een extra klankbord, anders kan het zomaar doorslaan als het kind 5 jaar later in de puberteit komt. De jonge jaren van een kind zijn kwetsbaar.” Volgens Maureen zit daar de crux. “Nu is preventie vaak gericht op jongeren, maar ik denk dat je eerder moet beginnen, al op de basisschoolleeftijd.”

Onderwijsjeugdagenda

Wat Maureen ook opvalt: preventie is vaak een reactie op problemen. “Ook dat wil ik 180° graden draaien. Jeugdpreventie moet juist de normale samenleving zijn. Je moet iets in en naast het gewone leven zetten, ter ondersteuning.” Doetinchem is er al mee begonnen. “Sport en cultuur zijn hele belangrijke pijlers. Maar het kan niet zonder het onderwijs. Ik ben nu druk bezig met een onderwijsjeugdagenda, waarin dit een belangrijk fundament is. Onderwijs ziet ook het belang, maar als je dan vervolgens concrete afspraken wilt maken, ben je opeens veel meer tijd kwijt. Daar zit de grootste uitdaging.” Toch wil Maureen niet wijken. “Het gaat om het normale leven dat je iedereen gunt. Het staat ook expliciet in ons beleidskader: ieder kind kan veilig opgroeien in zijn omgeving.”

Loslaten

Als wethouder kan Maureen de randvoorwaarden scheppen. Maar het onderwijs móet meedoen. “Dat is de andere vaste plek in het leven van een kind. Daar zijn ze 5 dagen per week.” En misschien moeten we elkaar ook de vraag durven stellen of we niet veel te veel van het kind vragen. “Laat kinderen meer hun eigen pad volgen. Maar zet daar wel de juiste ontdekkingsmogelijkheden naast.” Dat vraagt van alle partijen dat ze iets loslaten. En dat ze elkaar vertrouwen en bereid zijn een slag te maken. “Het is lastig voor het onderwijs, ze hebben hun eigen kader, hun eigen visie. Maar dat geldt net zo goed voor de gemeente en de jeugdzorg.” Volhouden dus, en met kleine stapjes beginnen. En dat is voor Maureen wel eens moeilijk: “Ik ben van de grote stappen.”

Buurtsportcoaches op school

Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders is daarin heel helpend. “Het is een moment van reflectie. Je gaat even terug naar de lange termijn en hoe je de beweging in gang zet.” Ook bij de invulling van de onderwijsjeugdagenda was het leernetwerk nuttig voor Maureen. “Je hoort mogelijkheden waar je zelf nog niet aan gedacht hebt. En het is een bevestiging van je eigen visie.” Doetinchem is al druk bezig met de ondersteuning van de ‘normale’ dingen van het leven op de scholen. Een goed voorbeeld zijn de buurtsportcoaches op de scholen, om gezond leven en bewegen te bevorderen. Ondertussen blijft Maureen consequent het gesprek voeren – een tip van een van de gastsprekers in het leernetwerk – en erin geloven. “Dat is heel belangrijk. En dan mag je vanuit je overtuiging soms best een beetje drammen.”

Tip voor collega-wethouders

“Blijf voldoende tijd nemen om af en toe een stapje terug te doen, te reflecteren en na te denken, en vervolgens 3 stappen vooruit te tekenen.”

“Ik kan niet met een beter gevoel terugkijken op mijn jeugd. Het was heerlijk, onbezorgd en veilig. Maar ook met ruimte om te experimenteren. We zijn met z'n vijven thuis, ik ben de oudste van 3 kinderen. Met elkaar waren we een hecht en gezellig gezin. Een echt ‘praatgezin’: alles werd en kon besproken worden. Maar we waren ook doeners. Mijn ouders waren betrokken bij de samenleving en bij school. Ik heb altijd veel gesport en veel naast school gedaan. Dat vond ik leuk.”

Pieter Paans

Papendrecht

***Jonge kinderen kiezen niet voor de ellende waar ze in zitten,
die kinderen moet je dus helpen.***

Pieter Paans was 24 jaar verantwoordelijk voor de financiële administratie van een grote internationale logistieke organisatie voordat hij in 2014 officieel de overstap naar de gemeentepolitiek maakte. Wel was hij al actief in de gemeenteraad. Van 2014 tot 2018 was hij namens het CDA wethouder in Cromstrijen, onder andere van jeugd. In 2018 ging hij naar Papendrecht. Naast jeugd en sport heeft hij hier ook financiën, economie en Drechtsteden (sociaal en ICT) in zijn portefeuille. “Mijn financiële achtergrond helpt mij zakelijke afspraken te maken.”

Met jeugd- en jongerenwerkers in eigen dienst laat Papendrecht uitvoering en beleid goed op elkaar aansluiten. De focus op talentontwikkeling leidt tot goede resultaten. Maar wethouder Pieter Paans benadrukt dat preventie verder gaat dan dat. Sport toegankelijk maken voor alle kinderen is evengoed preventie. Net als zoeken naar substitutie voor zwaardere zorgoplossingen. Buurtgezinnen is een mooi voorbeeld. “Buurtgenoten helpen elkaar.”

“Toen ik begon als wethouder, raadden mensen mij het jeugddossier echt af”, vertelt Pieter. “Maar voor mij waren de moeilijkheden in het dossier juist de motivatie om het wel te doen. Ik wil mijn steentje bijdragen. Ik ga soms mee op huisbezoek met een jeugdprofessional. En elke keer besef ik dan hoe rijk gezegend ik ben.” En minstens zo belangrijk: jonge kinderen hebben geen keuze. “Ze kiezen niet voor de ellende waar ze in zitten, die kinderen moet je dus helpen.” Preventie is daarbij belangrijk, maar we moeten het niet overschatten. “Ik wijs er altijd op dat het met het gros van de kinderen goed gaat. En dat preventie meer is dan wat we binnen het jeugddossier doen. Ik heb ook sport in mijn portefeuille. We hebben een ruimhartig beleid voor kinderen die het niet zo breed hebben. Zodat ook zij toegang hebben tot sport. Dat is ook preventie.”

Individuele talentontwikkeling

Voor de 5 tot 10% jongeren die wel meer nodig heeft, beschikt Papendrecht over jeugd- en jongerenwerk en wijkteams. “Dat zijn vormen van ondersteuning buiten het echte zorgtraject”, zegt Pieter. “De wijkteams bieden lichte ondersteuning aan kinderen van 0 tot 18 jaar. Als er meer nodig is, schakelen ze hogere echelons in.” Het jeugd- en jongerenwerk is er voor de risicogroepen. “Wij zetten in op individuele talentontwikkeling. Jongeren leren bijvoorbeeld kickboksen of krijgen een opleiding tot dj. We spreken ze aan op wat ze wél kunnen en dat werkt.” Anders dan andere gemeenten besteedt Papendrecht het jeugd- en jongerenwerk niet uit. “De jongerenwerkers zijn bij ons in dienst. Zo kunnen we beleid en uitvoering goed op elkaar afstemmen.”

Buurtgezinnen

Enthousiast is Pieter ook over Buurtgezinnen. Het principe is eenvoudig: gezinnen die overbelast zijn worden gekoppeld aan gezinnen in de buurt die ondersteuning willen geven. “Buurtgenoten helpen elkaar. Het is een vorm van substitutie voor zwaardere zorgoplossingen. Dit opzetten en coördineren kost natuurlijk wel geld. Vanuit mijn zakelijke achtergrond heb ik afspraken gemaakt met de organisatie achter Buurtgezinnen. Ik heb ze uitgelegd dat ik wil verantwoorden waar ik geld aan besteed en gevraagd of ze dat wat ze doen zoveel mogelijk in euro’s kunnen

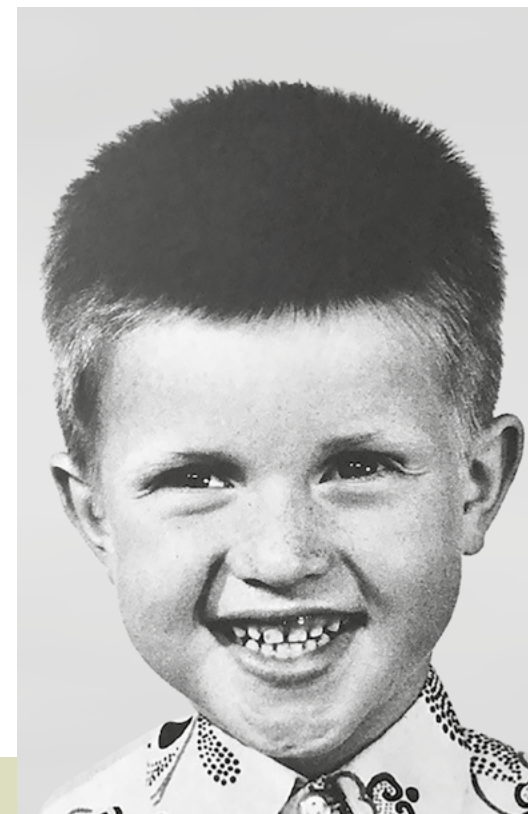
uitdrukken. Dat doen ze. En dan blijkt Buurtgezinnen aantoonbaar te besparen.”

Niet uniek

Papendrecht wil de komende jaren meer gaan samenwerken met de huisartsen. “De huisarts is een belangrijke ketenpartner”, aldus Pieter. “We willen kijken of we het aantal verwijzingen – dat fors toeneemt – samen kunnen terugbrengen.” Ook is het tijd voor een maatschappelijke discussie. “Ik denk dat mensen te vanzelfsprekend problemen op het bordje van de overheid neerleggen. Is dat wat we willen? En hoe zit het dan met de eigen verantwoordelijkheid? Bovendien is niet alles op te lossen. Het hoort bij het leven dat niet altijd alles soepel gaat.” Het is heel prettig om dat soort dingen te bespreken in een bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders jeugd. “Onze problematiek is niet uniek. In een veilige omgeving ervaringen uitwisselen, inspiratie opdoen en elkaar een hart onder de riem steken helpt.”

Tip voor collega-wethouders

“Ik vind het prettig om niet altijd diep in de materie te duiken, zodat ik het overzicht kan houden. Zorg dat je er niet ingezogen wordt. Geef ruimte aan de professional, zij hebben het vakmanschap. Maar houd wel feeling met de praktijk, door op bezoek te gaan en contact te maken. En ga ook eens bij een ander kijken. Zo verbreed je je horizon.”

“Ik heb een liefdevolle jeugd gehad, waar ik met veel plezier aan terugdenk. Ik ben opgegroeid in Werkendam, een dorp aan de rivier, waar ik alle ruimte en vrijheid had om te spelen en te ontdekken. Mijn omgeving was warm calvinistisch, er stonden altijd mensen dicht om mij heen. Op mijn bureau staan foto’s van mijn overleden moeder en grootmoeder, mijn ‘topvrouwen’. Zij wisten mensen te verbinden, gaven warmte en liefde ongeacht afkomst. Ik probeer hun voorbeeld te volgen.”

Nadya Aboyaakoub-Akkouh

Nijkerk

Kinderen in onze gemeente moeten de kansen en mogelijkheden krijgen om zo gelukkig mogelijk op te groeien.

Nadya Aboyaakoub-Akkouh is geboren en getogen in Rotterdam. Ze studeerde sociaal pedagogische hulpverlening aan de Hogeschool Rotterdam. Na haar studie had ze verschillende functies binnen het sociaal domein, met als rode draad het verbinden van partijen en het ondersteunen van netwerken. Dat komt haar nu goed van pas in het wethouderschap. In Nijkerk was ze 9 jaar raadslid voor Pro21, een combinatie van PvdA, GroenLinks en D66. Sinds 2015 is ze er wethouder.

Kinderen die hulp nodig hebben, moeten die hulp ook krijgen. Maar net zo belangrijk is zorgen dat het zover niet komt. Preventie dus. Dat vergt een integrale aanpak, met ambtenaren en professionals die over de grenzen van hun eigen beleidshokje of organisatie durven kijken. Het kind staat immers centraal. Daarom is wethouder Nadya Aboyaakoub-Akkouh vooral bezig met verbindingen leggen. “In de samenhang zit de uitdaging.”

“Kinderen in onze gemeente moeten de kansen en mogelijkheden krijgen om zo gelukkig mogelijk op te groeien”, zegt Nadya. “Wij moeten daar de randvoorwaarden voor creëren.” Gelukkig zijn veel dingen al vanzelf geregeld. “We wonen in een fantastisch land, met goede huisartsen- en jeugdgezondheidszorg en leerrecht. Daarnaast maak je als gemeente keuzes voor voorzieningen na schooltijd, zoals sport, cultuur en de bibliotheek. Wij willen ook ouders toerusten om hun rol te pakken als het even niet lukt. In Nijkerk hebben we het voormalig CJG daarom verankerd in onze gebiedsteams. En die zijn gekoppeld aan de kinderopvang, de basisscholen en het voortgezet onderwijs.”

Levenslooplijn

Tot zover de basis. Nijkerk gaat nog een stap verder. “Sinds 2018 is de levenslooplijn ons uitgangspunt”, vertelt Nadya. “Wij zijn er voor inwoners van min 9 maanden tot 105 jaar.” Om de ondersteuning in de levenslooplijn goed te kunnen vormgeven, startte Nijkerk met de basishouding van de eigen ambtenaren. “Traditioneel zijn gemeentes verdeeld in scherp afgebakende afdelingen. Wij willen dat ambtenaren buiten hun eigen taakveld kijken en integraal handelen. Ze moeten pragmatisch werken, gericht op de maatschappelijke opgave. Anders kunnen we geen transformatie doormaken.” Ze illustreert het met een voorbeeld. “Een gezin klopt bij het gebiedsteam aan voor ondersteuning. Het gezin maakt al gebruik van de voedselbank. Dan is het niet in het belang van de kinderen als een andere ambtenaar vanuit zijn verantwoordelijkheid een van de ouders kort op de uitkering. Pas als ambtenaren buiten hun eigen taakopvatting durven denken, kunnen we de levenslooplijn serieus invullen.”

Kansrijke Start

Nijkerk heeft gekozen voor een preventie-interventieteam. Dat richt zich nu eerst op de periode min 9 maanden tot 4 jaar. De gemeente is bezig met de implementatie van ‘Kansrijke Start’. Nadya: “De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal. We maken afspraken met het voorliggend veld. De verloskundigen introduceren CenteringPregnancy, gevolgd door CenteringParenting door een ouderschapskring en ‘moeders informeren moeders’. Zo vullen we langzaam de hele levensloop in.”

Daarnaast lopen nog andere preventieprogramma’s. Als JOGG-gemeente heeft Nijkerk een aanpak tegen overgewicht. Er is de thuiszittersaanpak. En op de praktijkschool experimenteert de gemeente met een schoolcoach. “Met goede deskundigheid op school kun je best veel dingen afvangen.”

Samenhang

Nadya streeft naar samenhang in preventie. “We moeten voorkomen dat we dingen dubbel doen. Dat is een belangrijke succesfactor. Daarom zijn we in gesprek met de verschillende partijen in het voorliggend veld: wat is jullie rol en waar kunnen jullie elkaar versterken? Ze moeten elkaar niet langer als concurrent zien. Dat alleen al is een transformatie. Voor de inwoners is het goed. Omdat het duidelijk is waar ze op welk moment in de levensloop met hun kind terecht kunnen.” Samenhang moet ook aangebracht worden tussen de verschillende beleidsterreinen. “Ik ben ook wethouder van onderwijs, de openbare ruimte en van sport en cultuur. In de visie op de openbare ruimte nemen we ook mee wat we voor gezondheid kunnen doen. En omdat ik cultuur en onderwijs in mijn portefeuille heb, kan ik ook laaggeletterdheid hierin mee pakken. Want ik weet uit eigen ervaring dat taal de sleutel tot succes is. Domeinen moeten elkaar versterken in plaats van in de weg zitten.”

Taal

Een van de belangrijkste partners in preventie is onderwijs. Ook hier is taal belangrijk. “Je merkt dat we niet altijd elkaars taal spreken”, zegt Nadya. “Daarom proberen we in de gemeente Nijkerk een open aanspreekcultuur te creëren. Met elkaar het gesprek aangaan over het kind en vanuit het belang van het kind.” Het zijn thema’s die ook in het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders ter sprake komen. En dat is heel inspirerend. “Het leernetwerk spiegelt goed. De interactie met elkaar is mooi, ik leer ervan en soms denk ik ‘gelukkig, dat doen wij al’.”

Tip voor collega-wethouders

“Preventie begint met het gesprek intern: Hebben we helder wat we onder preventie verstaan? En willen we ons daar gemeentebreed voor inzetten? Pas dan kun je het gaan doen.”

“Ik ben de oudste dochter in ons gezin van 8 kinderen. Mijn vader kwam op zijn 16^e van Marokko naar Nederland. Hij was ondernemer, had een aantal stomerijen. Mijn moeder, die ook uit Marokko komt, was thuismoeder. Vanuit mijn perspectief heb ik een hele zorgeloze jeugd gehad. Maar ik deed best veel in huis, ik regelde veel. Als mijn moeder naar de dokter moest, ging ik mee om te vertalen. Vanaf mijn 8^e deed ik de boodschappen. Ik was dus al jong zelfredzaam. Toch heb ik ook echt kind kunnen zijn. Ik speelde veel buiten en las graag. En ik kreeg als meisje best veel ruimte en vrijheid.”

Gert Vos

Hoogeveen

***De essentie is een beweging weg uit de systeemwereld
naar de leefwereld van het kind.***

Zijn roots liggen in de stad Groningen, Gert Vos is er geboren en getogen. Maar tijdens zijn studie bedrijfskundige informatica aan de Hanzehogeschool bracht zijn afstudeerstage hem naar Hoogeveen. Hij werkte als ICT'er bij verschillende organisaties en is al sinds 1998 actief in de gemeenteraad. Sinds 2014 is hij namens de ChristenUnie wethouder in Hoogeveen. Daar richt hij zich op 'kansen' en 'talenten ontwikkelen'. "Hoe wil je dat een kind opgroeit?"

Jong Hoogeveen, het programma waarmee Hoogeveen een kindvriendelijke gemeente wil worden, werd geboren uit noodzaak. De gemeente stond op plek 24 in een overzicht van gemeenten: in slechts 23 gemeenten groeiden kinderen nog slechter op dan in Hoogeveen. Inmiddels gaat het voorzichtig de goede kant op. Wethouder Gert Vos: “De postcode van een kind mag niet bepalend zijn voor zijn toekomst.”

“Preventie is een term uit het risicomanagement van de zorg en daar houd ik niet van”, zegt Gert. “Mijn grootste opgave is kijken hoe je wilt dat een kind opgroeit. Dus niet wat heeft dit kind? Maar wat heeft dit kind nodig? Hoe krijgt een kind alle kansen en kan het zijn talenten ontwikkelen?” Hij werkt eraan onder de paraplu van Jong Hoogeveen, een programma met veel facetten, allemaal gericht op het kind. Maar de essentie is een beweging weg uit de systeemwereld naar de belevingswereld van het kind. “Een kind groeit thuis op, of zo thuis mogelijk, en brengt daarnaast heel wat uurtjes door op school – om zijn talenten te ontwikkelen – en in de buurt, de wijk of het dorp. Die driehoek thuis-school-buurt is heel belangrijk. Want de omgeving van het kind moet zo toegerust zijn dat ze de hulp- en ondersteuningsvragen van het kind zo goed mogelijk kan bedienen.”

Signalen afgeven

Want het ligt nooit aan het kind, benadrukt Gert. “Een kind geeft door het gedrag signalen af dat er iets in zijn leefomgeving niet goed is. We zijn geneigd die signalen te diagnosticeren en te behandelen, zonder te kijken naar de leefwereld en de omgeving. We doen dan aan symptoombestrijding. Terwijl we juist wél moeten kijken naar de omgeving van het kind.” Het onderwijs heeft daarbij een sleutelrol. Hij vertelt dat hij regelmatig scholen bezoekt. “Zoals het nu in het onderwijs gaat, kan het echt niet langer. Leerkrachten voelen zich behandelmanager van de zorgplannen van kinderen in plaats van talentontwikkelaar.” Hoogeveen vindt dat volwassenen al veel te lang de toekomst van kinderen hebben verprutst. En wil het anders doen. Daarom staat in de beweging ‘Jong Hoogeveen, kindvriendelijke stad’ – nu 5 jaar geleden gestart – het kind centraal. “Want een kind mag nooit alleen staan. Vanuit de gedachte ‘it takes a village to raise a child’ werken we aan bondgenootschappen met andere partijen. Zodat we als stad of dorp samen in gesprek zijn en samen om het kind heen staan.”

Gelukswerker

En dan ontstaan mooie dingen. Zoals de school die nu een gelukswerker heeft aangesteld. “Een kind dat zit te stuteren krijgt daar niet meer het

label ADHD. De gelukswerker neemt het kind even apart en probeert een beeld te krijgen van wat er aan de hand is. Door verder te kijken, bij de ouders thuis, bij de omgeving van het kind: kan ik het daar oplossen voor dit kind?” Gert is blij met dit initiatief. Vooral omdat het vanuit de school en de partners rond de school komt. “Gevoed door onze gezamenlijke drive, en vanuit onze gezamenlijke urgentie. Want zeg nou eerlijk, je kunt als school toch niet zeggen ‘de rekening van de zorg komt wel naar jou’? Deze school neemt zijn verantwoordelijkheid.”

Klein beginnen

Nog niet iedereen doet mee met het programma Jong Hoogeveen. Maar dat is niet erg, aldus Gert. “Als het eenmaal succes heeft, volgen er meer. Je moet klein beginnen om groot te eindigen.” Je moet relaties bouwen en dat kost tijd, aandacht, lef en visie. Ook richting de zorgaanbieders. “We weten allemaal dat zorgaanbieders ook het belang van omzet hebben. Ze moeten de kachelpijp laten roken. Maar het zorglandschap gaat echt veranderen. Ze moeten meebewegen.” Voor de nabije toekomst ziet Gert ook een opgave in het betrekken van de jongeren zelf. “Hoe ervaren zij de ondersteuning? Dat moet je weten, anders kun je niet de juiste veranderingen doorvoeren.” Hij gaat graag met jongeren in gesprek. Onlangs heeft hij met 6 jongeren gesproken die cliënt zijn in de jeugdhulp en dat wil hij vaker doen. “Het gaat om hun ervaringen, hun verhalen.”

Tip voor collega-wethouders

“Steek je licht eens ergens anders op. Ga kijken en ervaar. En neem ook dingen over, maar doe het wel op jouw manier. Wij zijn bijvoorbeeld naar Leeds gegaan, om hun verbindende aanpak in de praktijk te zien. Het is nu de basis van het programma Jong Hoogeveen. Misschien kunnen wij het straks weer doorgeven aan iemand anders. Dat is toch mooi? En eigenlijk is dit ook wat het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders zo waardevol maakt: je doet nieuwe relaties en nieuwe inzichten op, je kunt er halen en brengen.”

“Ik heb een mooie jeugd gehad in een heel normaal gezin. Met een broer en een zus en ouders die bij elkaar waren. Een stabiel nest dus, met goede relaties met vrienden en familie. Maar mijn ouders hadden het niet altijd makkelijk. Het was geen vetpot bij ons thuis. Mijn vader was gemeentebambenaar bij het elektriciteitsbedrijf. Later werkte mijn moeder ook, zodat wij konden voetballen. Naast mijn ouders was mijn oom van speciale betekenis in mijn jeugd. Hij was gemeenteraadslid in Groningen en een voorbeeld voor mij.”

Eelco Eerenberg

Enschede

***Kinderen hebben maar één toekomst,
daar moeten we dus waanzinnig zuinig op zijn.***

Eelco Eerenberg is een echte techniekjongen. Als kind vond hij lego en computers leuk. Geen wonder dus dat hij informatica ging studeren. Hij groeide op in Hilversum en studeerde aan de Universiteit Twente. Al in zijn studietijd was hij raadslid voor D66 in Enschede. Na zijn studie werkte hij als strategie-adviseur. Totdat hij in 2014 werd gevraagd wethouder te worden, met onder andere jeugd in zijn portefeuille. Inmiddels zit hij in zijn tweede termijn.

Preventie gaat over ‘het geluk van de volgende generatie’. Dat maakt het mooi, maar ook ingewikkeld. Een weg aanleggen is volgens wethouder Eelco Eerenberg gemakkelijker. Want het jeugdstelsel is ontzettend complex. Als wethouder is het zijn taak te verbinden en te inspireren. Maar daar is wel een sterk verhaal voor nodig. “Je moet het voelen en doorleven om het goed te kunnen uitdragen.”

“De manier van denken van een ingenieur is heel behulpzaam in het vak dat ik nu uitoefen”, zegt Eelco. “Ook voor jeugd. Want dat dossier gaat niet alleen over het helpen van kinderen, maar ook over het hoe. We hebben een behoorlijk ingewikkeld stelsel. Dat zou van mij stukken simpeler mogen! Hoe je die complexiteit kunt hanteren is een ingenieursachtig vraagstuk.” In dat stelsel heeft preventie een belangrijke plaats, vindt Eelco. “Mijn drijfveer is dat we ons met elkaar inspinnen voor de volgende generatie. Kinderen hebben maar één toekomst, daar moeten we dus waanzinnig zuinig op zijn. Dan is het mooi als ik kan helpen. Door barrières te verzachten, te verkleinen en zelfs weg te nemen. Dat is beter voor de kinderen én voor ons als maatschappij.”

Coalities vormen

Eelco onderscheidt 4 stappen. “Het begint met goed weten wat er in je stad speelt: welke kinderen hebben wat nodig? Vervolgens moet je zorgen dat de hulp zo normaal mogelijk is. Soms is lekker sporten bij een vereniging net zo heilzaam als een intensief zorgtraject. En voor wie toch meer nodig heeft, moet dat voorhanden zijn: goede zorg door goede aanbieders. En – stap 4 – het moet ook nog eens binnen het beschikbare budget vallen.” Dat is een complexe opdracht, waar veel partijen bij betrokken zijn. Coalities vormen is daarom belangrijk. Daarnaast gelooft Eelco in de cruciale rol van het onderwijs.

Kraamhulp

Al doende leert een gemeente. Eelco legt uit dat gemeenten de eerste jaren na de decentralisatie vooral gericht waren op het systeem draaiende houden. Zodat kinderen niet de dupe zouden worden. “De laatste jaren ontstaat er ruimte voor vooruit kijken en nieuwe aanpakken ontwikkelen.” Zoals vroegsignalering. “Als je echt vroeg wilt signaleren, moet je dat al rondom de conceptie doen. Dan moet je dus ook de hele verloskundige keten betrekken. Bij ons is dat nu in wording.” Hij vertelt dat hij laatst een kraamhulp sprak. “Zij komen bij gezinnen over de vloer en zien binnen een uur of er iets speelt. Er is een hele wereld die je kunt benutten om het verschil te maken.”

Intrinsieke motivatie

Als wethouder brengt Eelco partijen bij elkaar: uitnodigen, inspireren en overtuigen van de noodzaak van samenwerking. “Maar dat kan ik alleen met een sterk inhoudelijk verhaal. Ik moet dat verhaal als het ware uitstralen. Voor mij persoonlijk betekent dit dat ik het verhaal zelf wil opschrijven, zodat ik het voel en doorleef en vervolgens vanuit een intrinsieke motivatie kan uitdragen.” Daarna volgt de oplossing. “En die schrijf ik niet al uit hoor. Dat is de verkeerde volgorde. De oplossing moet uit de groep komen. En dan laat ik me graag overtuigen, het komt vaak voor dat mensen betere ideeën hebben. Wat weet ik nou van bijvoorbeeld kraamzorg?” Enschede zit nu midden in dit proces.

Lotgenotencontact

Eelco is tevreden over de stappen die gezet worden, ook al gaat het hem eigenlijk te langzaam. “Dat komt door de omvang, de complexiteit en het grote aantal partners. Maar ook door keuzes die in het verleden zijn gemaakt. Hier in Twente is bijvoorbeeld ooit door 14 wethouders de bestuurlijk keuze voor een open inkoopstelsel gemaakt. Met als gevolg dat er nu heel veel partijen zijn. Dan is het moeilijker snelheid maken.” Het bestuurlijk leernetwerk met andere wethouders ziet hij als een welkome vorm van lotgenotencontact. “Je maakt allemaal hetzelfde mee. En de verhalen van collega-wethouders verrijken je. Je doet inspiratie op en, niet onbelangrijk, het behoedt je voor fouten.”

Tip voor collega-wethouders

“Gun jezelf een visie en laat deze ontstaan vanuit ervaringen. Kijk wat er in een stad speelt. Elke keer dat ik een dag met jeugdzorg meega, voel ik hoe goed ik het zelf heb. Dat besef haal je niet uit een beleidsnotitie. En houd het simpel. De prijs die je voor complexiteit betaalt is hoog.”

“Als brugklasser was ik al met techniek bezig. Via via kon ik bij de lokale omroep terecht. Om de techniek te verzorgen en plaatjes te draaien bij het politieke radioprogramma. Elke zaterdagochtend ging ik met mijn platenkoffertje op de fiets naar de studio. Maar zelf radio maken bleek nog veel leuker. Al snel mocht ik me ook met de inhoud bemoeien. Goed dat zo’n organisatie het talent van kinderen ziet! Het is daar dat mijn politieke interesse is gewekt.”

Nu ik groot ben

Wethouders investeren in kansen voor jongeren

Een uitgave van het ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Den Haag, december 2019